

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

Hypokoristické podoby rodných jmen žáků v Pardubicích

Bakalářská práce

Autor: Dagmar Čížková
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání
Francouzský jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání
Vedoucí práce: doc. PhDr. Svatopluk Pastyřík, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Dagmar Čížková

Studium: P121423

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání, Francouzský jazyk se zaměřením na vzdělávání

Název bakalářské práce: Hypokoristické podoby rodných jmen žáků v Pardubicích

Název bakalářské práce AJ: Hypocoristic forms of pupils' birth names at the elementary school in Pardubice

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Materiálová práce je součástí dlouhodobého projektu zpracovávaného na KČJL v Hradci Králové. Vychází z terénního výzkumu a směřuje k hlubšímu poznání propriální slovtvorby nestandardizovaných podob rodných jmen v konkrétní lokalitě

Anotace:

Materiálová práce je součástí dlouhodobého projektu zpracovávaného na KČJL v Hradci Králové. Vychází z terénního výzkumu a směřuje k hlubšímu poznání propriální slovtvorby nestandardizovaných podob rodných jmen v konkrétní lokalitě

Garantující pracoviště: Katedra českého jazyka a literatury,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: doc. PhDr. Svatopluk Pastyřík, Ph.D.

Oponent: doc. PhDr. Vladimír Koblížek, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 23.4.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala (pod vedením vedoucího bakalářské práce) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 29. 4. 2015

Dagmar Čížková

Poděkování

Chtěla bych tímto poděkovat panu doc. PhDr. Svatoplukovi Pastyříkovi za čas, který mi věnoval, za jeho trpělivost, cenné rady, názory a připomínky.

Anotace

ČÍŽKOVÁ, Dagmar. *Hypokoristické podoby rodných jmen žáků v Pardubicích*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2015. 56 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zaměřuje na neoficiální podoby rodných jmen v Pardubicích. Východiskem naší práce je souhrn hypokoristického materiálu získaného dotazníkovou formou od žáků tří pardubických škol. Teoretická část se zabývá převážně vysvětlováním onomasticko-hypokoristických pojmů a slovtvorbou. Praktická pak zpracovává získaný materiál, a to především z hlediska slovtvorby a statistiky.

hypokoristika, hypokoristikon, onomastika, slovtvorba

Annotation

ČÍŽKOVÁ Dagmar. *Hypocoristic forms of pupils' birth names at the elementary school in Pardubice*. Hradec Králové: Pedagogical Faculty, University of Hradec Králové, 2015, 56 pp. Bachelor Degree Thesis.

The Bachelor thesis focuses on unofficial forms (pet names) of the birth names in Pardubice. The summary of the hypocoristic material acquired from questionnaires answered by the pupils of three schools of Pardubice is the starting point for our work. The theoretical part deals mainly with explanations of onomastic and hypocoristic terms and wordbuilding. The practical part process acquired material with focus on statistics and wordbuilding.

hypocoristics, hypocoristic, onomastics, wordbuilding

OBSAH	
SEZNAM UŽITÝCH ZKRATEK	8
ÚVOD	9
Teoretická část bakalářské práce	11
1 Onomastika	11
1.1 Antroponomastika	11
1.1.1 Antroponymum	12
Rodné jméno	12
2 Hypokoristika	13
2.1 České pojetí pojmu hypokoristikon	13
2.2 Hypokoristika v zahraničí	14
2.3 Problémy vymezení hypokoristika od rodného jména	16
3 Slovtvorba	17
3.1.1 Druhy tvoření slov	17
3.1.2 Derivace	18
3.1.3 Abreviace	18
3.1.4 Kompozice	18
3.2 Deminutiva a augmentativa	19
3.2.1 Deminutiva	19
3.2.2 Augmentiva	20
4 Přejímání	22
4.1 Móda anglických hypokoristik v češtině a zahraniční rodná jména v češtině	22
5 Expresivita	24
6 Lexikologie	27
6.1 Lexém	27
Praktická část bakalářské práce	28
7 Představení jednotlivých škol, na nichž probíhalo hypokoristické zkoumání	28
8 Výsledky průzkumu a jeho analýza	29
8.1 Hypokoristika - slovtvorba	29
8.1.1 Hypokoristika jako rodinné podoby rodných jmen	29
8.1.1.1 Rodná jména a jejich rodinná hypokoristika	30
a) Ženská rodná jména a počet jejich rodinných hypokoristik	31
b) Mužská rodná jména a počet jejich rodinných hypokoristik	32

8.1.2	Tvoření hypokoristik	33
8.1.2.1	Sufixy tvořící ženská rodinná hypokoristika	33
8.1.2.2	Sufixy tvořící mužská rodinná hypokoristika	34
8.1.2.3	Obourodé sufixy	35
8.1.2.4	Rozdělení odvozovacích sufixů:	36
8.1.3	Popis některých sufixů rodinných hypokoristik	38
8.2	Hypokoristika sociabilní	40
8.2.1	Ženská rodná jména a počet jejich sociabilních hypokoristik	40
8.2.2	Mužská rodná jména a počet jejich sociabilních hypokoristik	41
8.2.2.1	Sufixy tvořící ženská sociabilní hypokoristika	41
8.2.2.2	Sufixy tvořící mužská sociabilní hypokoristika	42
8.2.3	Porovnání rodinných a sociabilních hypokoristických podob	42
8.2.3.1	Hypokoristika z příjmení	43
8.2.3.2	Oslovování příjmením	44
8.3	Vokativní podoby hypokoristik	44
8.3.1	Vokativ ženských hypokoristik	45
8.3.2	Vokativ mužských hypokoristik	45
8.4	Mimojazykové skutečnosti	46
ZÁVĚR		47
Ověřování předem stanovených hypotéz		48
SEZNAM LITERATURY		52
KNIŽNÍ PUBLIKACE		52
ELEKTRONICKÉ ZDROJE		54
SEZNAM TABULEK		55
SEZNAM GRAFŮ		55
SEZNAM PŘÍLOH		56
PŘÍLOHY		57

SEZNAM UŽITÝCH ZKRATEK

ZŠ = základní škola

GYM = gymnázium

PU = Pardubice

Smd = sufix meliorativně-deminutivní

Sap = sufix augmentativně pejorativní

Zzkrác = zkrácený základ

Vz = vokalické změna

ZKR = zkracování

ODVp = odvozování příponové

ZDV = zdvojení slabik

ÚVOD

Přestože je již téměř půlstoletí onomastika lingvistickou disciplínou, stále ještě existují její subdisciplíny, které nejsou uspokojivě prostudovány. Mezi nimi také odvětví antroponomastiky, zabývající se hypokoristiky, tzn. neoficiálními podobami rodných (křestních) jmen. Z tohoto důvodu jsme se rozhodli tématu hypokoristik věnovat naši bakalářskou práci. Jedná se sice pouze o periferní lingvistický jev, nemůžeme mu však upřít zajímavost a rozmanitost. Sdílíme také Pastyříkův názor, že jejich studium může přispět v psycholingvistickém zkoumání, tj. k poznávání mezilidské komunikace a vztahů, ale také nám pomáhá osvětlovat různé jevy nespisovného jazyka.¹

Tato práce by chtěla být přínosem ke studiu českých hypokoristik, jež se v posledních desetiletích v České republice rozvíjí, také díky bakalářským a diplomovým pracím orientovaným tímto jazykovědným směrem. Cílem práce je tedy ukázat nynější hypokoristickou situaci v Pardubicích. Teoretická část, si bere za cíl seznámit čtenáře s jednotlivými pojmy, potřebnými k porozumění části praktické.

Praktická část je pak věnována zpracování hypokoristicko-onomastického šetření, které jsme provedli v Pardubických, konkrétně na třech školách. Chtěli bychom tedy podat výsledky o různosti a počtu rodných jmen a hypokoristik v tomto městě, v rodinách (rodinná hypokoristika) i mezi spolužáky (sociabilní hypokoristika). Především se pak chceme zaměřit na slovtvorbu, a to v první řadě na tvoření hypokoristik za pomoci sufixů, kterým chceme taktéž věnovat zvýšenou pozornost.

Všechny tabulky a grafy jsou založené na námi získaném onymickém materiálu, a tudíž jejich zdrojem jsou naše vlastní šetření a výpočty.

¹ PASTYŘÍK, Svatopluk: *Hypokoristika a současný mluvený jazyk*. In : *K diferenciaci současného mluveného jazyka: [sborník prací z mezinárodní vědecké konference : (Ostrava, září 1994)]*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, 1994, s.5. Učební texty filozofické fakulty Ostravské univerzity. ISBN 80-7042-438-9.

Před samotným vyhodnocováním dotazníků jsme stanovili několik hypotéz:

- 1) Nejvíce augmentativně-pejorativních hypokoristik zaznamenejme mezi sourozenci.
- 2) Žáci ze ZŠ Waldorfská Pardubice budou mít ze všech testovaných škol nejneobvyklejší rodná jména.
- 3) Oslovování celou formou rodného jména nalezneme mnohem více u chlapeckých jmen než u dívčích.

Jejich potvrzování či vyvracení se budeme věnovat v závěru práce.

Teoretická část bakalářské práce

1 Onomastika

Onomastika je „*nauka o vlastních jménech (onymech/propriích) (...) věda o vzniku a fungování propriálních pojmenovacích soustav.*“² Pojmenovávání osob, míst a předmětů okolo sebe totiž patří a vždycky patřilo do všech známých kultur. Pleskalová (2014) míní, že propria neboli vlastní jména jsou znakem až druhotného jazykového plánu, ten první je založen pouze na používání apelativ, obecných jmen. Nejprve totiž bylo důležité pojmenovat předměty a tvory okolo sebe, označit pohlaví jednotlivých lidí a zvířat, až později bylo potřeba specifikovat konkrétní osoby (vytvořit antroponomastika) a místa (topomastika).³ Do onomastiky se řadí rovněž věda chrematonomastika, zabývající se vlastními jmény lidských výtvorů, zoonomastika (o vlastních jménech zvířat), oikonomastika (o vlastních jménech) atd.

Podle Kortánové (2012) je onomastika rozvíjena především v 50. až 70. letech 20. století, kdy se stává jednou z věd lingvistických, a opouští tak místo mezi pomocnými vědami historickými. Pro českou onomastiku jsou důležité především práce Vladimíra Šmilauera, Antonína Profouse, Miloslavy Knappové, Rudolfa Šrámka, Jana Svobody a dalších.⁴

1.1 Antroponomastika

Antroponomastika je věda, zabývající se studiem vlastních jmen lidských jedinců a skupin (skupinové antroponymum, rodinné jméno, rodové jméno, obyvatelské jméno, etnonymum).

²KARLÍK, P. – NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J.: *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 293. ISBN: 987-80-7106-484-8

³Pleskalová, Jana: *Vlastní jména osobní v češtině*. In: Rusínová, E. (ed.): *Přednášky a besedy z XXXV. běhu LŠSS*. Brno 2002, s. 128-135.

⁴KORTÁNOVÁ, Iva. *Uliční názvosloví v Klatovech*. Plzeň. 2012. s.10. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. PaedDr. Vedoucí práce Helena Chýlová

1.1.1 Antroponymum

Za antroponymum považujeme vlastní jméno jednotlivého člověka nebo skupiny lidí,⁵ slouží tak k odlišení jedné od druhé, tzn. vyjádření její jedinečnosti.⁶

Lesáková (2005) ve své diplomové práci uvádí členění antroponym podle Šrámkova Úvodu do obecné onomastiky (1999) :

- **rodná jména na oficiální úrovni**
- **rodná jména na neoficiální úrovni** (hypokoristika)
- **příjmení**
- **přezdívk**
- **kryptonyma nebo pseudonyma** (vlastní jména, která zakrývají pravou identitu označované osoby)
- **skupinová jména.**⁷

Rodné jméno

Naše práce se nejvíce věnuje rodným jménům, proto jsme se rozhodli blíže definovat tento pojem.

Rodné jméno, dříve označované jako křestní, jak již bylo řečeno v první kapitole, vzniklo původně z apelativ, v době, kdy bylo potřeba jedince odlišit od ostatních, a tedy pojmenovat. Má především identifikační funkci a spolu s příjmením je dnes prostředkem sociální a právní legalizace osobnosti.⁸

Nebylo vždy obvyklé pojmenovávat děti hned po porodu, Knappová (2010) uvádí, že se nejprve pojmenovávali jen dospělí lidé, a to hlavně ti důležití, mocní a bohatí,

⁵KARLÍK, P. – NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J.: *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. s. 42-43. ISBN: 987-80-7106-484-8

⁶HABERMANNOVÁ, Hana. *Rodná jména a jejich obměny v současné češtině – slovo* tvorba a socioonomastika, Brno. 2009. s. 11. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Mgr. Michaela Boháčová, Ph.D.

⁷LESÁKOVÁ, Michaela. *Hypokoristické podoby rodných jmen žáků ve vybrané lokalitě*. Hradec Králové. 2005. s. 4. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové. Vedoucí práce Doc. PhDr. Svatopluk PASTYŘÍK, Ph.D.

⁸KNAPPOVÁ, Miloslava. *Jak se bude vaše dítě jmenovat?: původ, význam, pravopis, výskyt a obliba, kalendář : informace o jménech afrických a asijských*. Vyd. 5., přeprac. a dopl. Praha: Academia, 2010, s. 12. ISBN 978-80-200-1888-5.

děti dostávali jména až v pozdější době. Také, jak známo, lidé zprvu dostávali pouze jedno jméno, po čase, také kvůli většímu počtu jedinců, přibýlo jméno druhé.⁹

Podle Knappové je volba vlastního jména dána:

- a) **motivy volby pojmenování,**
- b) **druhem vlastního jména,** které je třeba vytvořit,
- c) **funkcemi,** které má plnit,
- d) **normami** platnými v daném systému vlastních jmen,
- e) **sociálním prostředím.**¹⁰

2 Hypokoristika

Jak jsme již zmiňovali, hypokoristika jsou součástí předmětu zkoumání onomastiky, potažmo antroponomastiky. Při prostudování zdrojů, které o tématu hypokoristika mluví, můžeme dojít k názoru, že termín hypokoristikon není lehké definovat. Někteří zastávají názor, že se jedná o domácké tvary proprií i apelativ a jejich obměny, jiní tvrdí, že hypokoristika jsou mazlivá pojmenování.

2.1 České pojetí pojmu hypokoristikon

Encyklopedický slovník češtiny (2002) hypokoristikon definuje dvěma způsoby:

1. tradičně jako:

„domácké, popř. mazlivé, zdobné apod. obměny neutrálních, oficiálních vlastních jmen, zřídka apelativ v důvěrném (rodinném, přátelském atd.) prostředí.“

2. nově v jeho širší podobě jako:

„expresivní obměna neutrálního jména (tj. vlastního jména i apelativa) v neoficiálním prostředí (Pastyřík, 1994). Těžiště hypokoristik je v antroponymech (např. Miluška, brácha, Horňajs), v toponymii (onymie) jsou ojedinělá (Labíčko > Labe).“¹¹

⁹KNAPPOVÁ, Miloslava. *Jak se bude vaše dítě jmenovat?: původ, význam, pravopis, výskyt a obliba, kalendář : informace o jménech afrických a asijských*. Vyd. 5., přeprac. a dopl. Praha: Academia, 2010, s.12. ISBN 978-80-200-1888-5.

¹⁰KARLÍK, P. – NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J.: *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. s. 293. ISBN: 987-80-7106-484-8

¹¹KARLÍK, P. – NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J.: *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 172. ISBN: 987-80-7106-484-8

V naší práci se přikláníme právě k tomuto druhému, Pastyříkově pojetí, za hypokoristika tedy považujeme expresivní podoby neutrálního jména. Vyřadili jsme proto takové podoby, které plní funkci kontaktního prostředku, ale hypokoristiky nejsou. Jedná se tedy o:

- **základní podoby téhož rodného jména** (*Lucie (Lucie)*),
- **základní podoby jiného rodného jména** (*Karla (Karolína)*),
- **přezdívk**y, tzn. apelativa, která plní funkci hypokoristik (*Kachna (Kateřina)*),¹²
- ale také **expresivní podoby proprií** (brácha, kámoš ad.).

Orientovali jsme se především na hypokoristika rodinná, tzn. v našem případě oslovení matkou, otcem a sourozenci, taktéž jsme se věnovali hypokoristikům sociabilním, tj. expresivním obměnám současného standardizovaného rodného jména, které vznikly a užívají se ve společenských komunitách vně rodiny, v našem případě mezi spolužáky. Naše práce se také v malé míře zabývá hypokoristiky utvořenými z příjmení.

2.2 Hypokoristika v zahraničí

Zahraníční zdroje o hypokoristicích často mluví jako o jakýchkoli kladně zabarvených expresivních osloveních, např. oxfordský výkladový slovník heslo hypokoristikon (angl. hypocoristic) popisuje jako tvar: „*označující nebo vyjadřující podstatu domácího jména nebo deminutivní formy jména.*“¹³ Domácké jméno (angl. pet name) slovník popisuje jako „*jméno používané místo obvyklého rodného jména pro vyjádření sympatií nebo familiárnosti.*“¹⁴

(Hypocoristic: denoting or of the nature of a pet name or diminutive form of a name. Pet name: a name that is used instead of someone's usual first name to express fondness or familiarity.)

¹²PROUZOVÁ, Blanka. *Jazyková a onomastická analýza hypokoristik a její využití v praxi*, Češtinář. Hradec Králové. Gaudeamus. 2001-2002. č.2, 12. s. 43-46. ISSN 1211-6874

¹³Hypocoristic. In: *Oxford dictionaries: Language matters*. Oxford dictionaries [online]. 2010 [cit. 2015-05-27]. Dostupné z: <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/hypocoristic>

¹⁴Pet name. In: *Oxford dictionaries: Language matters*. Oxford dictionaries [online]. 2010 [cit. 2015-05-27]. Dostupné z: <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/petname>

Z oxfordské definice domáckého jména nijak nevyplývá, že se jedná pouze o transformaci rodného jména/příjmení označovaného, tzn. nejedná se jen o *propria*, a tudíž za hypokoristikon z tohoto pohledu můžeme považovat i mazlivá označení typu: miláček (*darling*), zlatíčko (*sweetheart*) aj, tj. apelativ. Též literatura zabývající se francouzská literatura za hypokoristika považuje i apelativní formy, jako např. *mon chou*¹⁵ (doslova přeloženo „mé zelí“, přeneseně „můj miláček“).

Čeština je velmi bohatý jazyk, co se týče množství hypokoristik. Můžeme najít jazyky, které hypokoristika nepoužívají vůbec, např. vietnamština.¹⁶ V čínštině hypokoristika od křestních jmen existují, jsou však používána velmi málo, častěji se v Číně oslovují pomocí buď vztahu, ve kterém oslovený s oslovujícím jsou, nebo pomocí příjmení.¹⁷

Francouzština či angličtina hypokoristika užívají často, ale rozhodně zde není takové množství používaných sufixů či prefixů k jejich tvoření jako v češtině. V angličtině tvoříme hypokoristika velmi často za pomoci sufixů, stejně jako je tomu v češtině. Setkáme se např. sufixem: **-ie/-y**: *Eddie* (**Edward**), *Maddy* (**Madelaine**), *Peggy* (**Margaret**). Je zde mnohem více využívána desufixace či deprefixace než v češtině, tzn. k základnímu slovu přidáváme pouze nulový morfém. Například: *Kate* (**Catherine**), *Will* (**William**) či *Kev* (**Kevin**) aj.

Zajímavostí taktéž je, že ve Spojených státech Amerických je naprosto běžné pojmenovat potomka podle jména státu, ročního období, měsíce či planety. Hypokoristika jsou potom tvořena analogicky k jiným antroponymům, tedy nejčastěji zkracováním.

Francouzská hypokoristika jsou typická redublací jedné ze slabik standardizované podoby rodného jména, proto se setkáme s hypokoristiky *Jojo* [Žožo] (**Joseph, Georges**), *Pépé* [Pepé] (**Pépin**) nebo *Coco* [Koko] (**Corinne**). Nemusí se ovšem vždy

¹⁵FRIDRICHOVÁ, Radka (2014): *Reduplikace jako způsob vyjádření emotionality v současné francouzštině a její odraz v jazyce dětí a mládeže*, Lingvistika Praha 2014 [online]. 2014. [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: <http://lingvistikapraha.ff.cuni.cz/sbornik>

¹⁶VLASÁK, Lukáš. *Rodná jména vietnamských dětí narozených v České republice*. Praha. 2014. s. 20-21. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce PhDr. Milan Harvalík, Ph.D.

¹⁷DLUHOŠOVÁ, Táňa. *Moderní čínština: pro nesinology*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011, 209 s. ISBN 978-80-244-2701-0.

jednat o slabiku první; meliorativně-deminutivní hypokoristikon *Toto* je obměna standardizované formy rodného jména **Victor**. Jan Lazar (2013) zmiňuje, že pokud hypokoristikon začíná na samohlásku, redubluje se nejčastěji slabika poslední, např.: **Isabelle** [Izabel] se změní na *Belbel* [Belbel].¹⁸ (Tento hypokoristikon má ovšem ještě jiný rozměr, jelikož forma „bel“ znamená v překladu „krásný“.) Fridrichová (2014) míní, že podle Mounina (1974) jsou francouzská hypokoristika tvořena nejen redublací, ale též např. pomocí deminutivních přípon.¹⁹

Pro zjemnění mužských francouzských rodných jmen používáme např. sufix **-et** [e] např. *Victoret* [Viktore] (**Victor**), pro ženská jména potom přechýlená verze **-ette** [et] např. *Cécilette* [Sesilet] (**Cécile**), který je typický pro apelativa. Např. kuře se francouzsky řekne *poul-et*. Zmínit můžeme také expresivní sufix **-o** *Mado* (**Madéleine**).

Jako poslední způsob tvoření hypokoristik podle Mounina (1974) Fridrichová (2014) uvádí tronkaci, což je mechanické krácení slov, nejčastěji desufixaci.²⁰ My k tomu dodáváme ještě deafixaci. Tyto dvě tendence podle nás slouží především k jeho zjednodušení; jako *Vic* (**Victor**), *Théo* (**Theophile**) nebo *Colas* (**Nicolas**).

2.3 Problémy vymezení hypokoristika od rodného jména

Knappová (2010) ve své publikaci uvádí, že není vždy jednoduché určit základní podobu rodného jména. Je toho názoru, že se v laické veřejnosti objevují rozpaky nad jmény **František**, **Štěpánka** nebo **Jindřiška**, které již samy o sobě budí dojem zdobnělin, a tedy hypokoristik. Jedním řešením této problematiky jsou „nezdobnělé“ varianty těchto rodných jmen, které ale existují jen pro některá z nich, např. **Štěpána** (**Štěpánka**), **Oldřicha** (**Oldřiška**). Nejde však jen o slovtvorné hledisko (např. sufix **-ka**, **-ek** pro hypokoristika), aby rodné jméno působilo dojmem hypokoristika. Podle toho bychom totiž i standardizované formy rodných jmen **Lenka** nebo **Zdeněk** mohli

¹⁸LAZAR, J. À propos des hypocoristiques dans les pseudonymes en français tchaté. In: Romanica Cracoviensia [online]. [cit. 2015-05-21]. 2013. ročník 13, číslo 1. s. 55. ISSN: 2084-3917. Dostupné z: <http://www.ejournals.eu/sj/index.php/RC/article/view/828>

¹⁹FRIDRICHOVÁ, Radka (2014): Reduplikace jako způsob vyjádření emocionality v současné francouzštině a její odraz v jazyce dětí a mládeže, In: Lingvistika Praha 2014 [online]. [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: <http://lingvistikapraha.ff.cuni.cz/sbornik>

²⁰FRIDRICHOVÁ, Radka. tamtéž

považovat za hypokoristika. Knappová (2010) míní, že důležitý je zde především názor společnosti; pokud tedy bude určitá hypokoristická forma často požadovaná k zápisu na matriku, znamená to, že již ztratila své citové zabarvení, a tudíž bude posouzena lingvisty, popř. sociolingvisty a posléze zařazena mezi rodná jména. V češtině najdeme velké množství těchto lexikálních forem, dnes používaných buď jako hypokoristika, nebo jako samostatná rodná jména, např. *Táňa (Taťána), Přemek (Přemysl), Vítek (Vít)* atd.²¹

3 Slovtvorba

Slovtvorba je nauka o tvoření slov. Encyklopedický slovník vyděluje dvě hlediska, podle kterých můžeme slovtvorbu zkoumat:

- **genetické** - zabývající se procesem tvoření slov na základě slov již existujících, toto hledisko se zajímá především o způsoby a postupy tvoření nových lexikálních forem,
- **funkční** - formou, významem a fungováním výsledku procesu tvoření slov.²²

Všechny lingvistické disciplíny jsou si příbuzné a nějakým způsobem spolu spolupracují; slovtvorba, jako jedna z nich, souvisí podle Encyklopedického slovníku (2002):

- **formou** s morfologií, morfonologií, syntaxí,
- **významovými proměnami** s lexikologií, sémantikou, pragmatikou ad.²³

3.1.1 Druhy tvoření slov

V českém jazyce tvoříme nové lexikální formy těmito způsoby:

- **derivace**
- **abreviace**
- **kompozice**

²¹KNAPPOVÁ, Miloslava. *Jak se bude vaše dítě jmenovat?: původ, význam, pravopis, výskyt a obliba, kalendář : informace o jménech afrických a asijských*. Vyd. 5., přeprac. a dopl. Praha: Academia, 2010, s. 45-47. ISBN 978-80-200-1888-5.

²²KARLÍK, P. – NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J.: *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 501

²³KARLÍK, P. – NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J.: *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 501

3.1.2 Derivace

Derivace je nejčastější forma tvoření slov; slovo základové předává nově utvořenému slovu svůj slovotvorný základ, u tvoření hypokoristik však tento slovotvorný základ často prochází jistými hláskovými změnami: např. **Rich**-ard - *Ríř*-a. Nově vzniklá lexikální forma je tvořena tímto slovotvorným základem spolu s určitým slovotvorným prostředkem, sufixem (přípona) či prefixem (předpona). Mluvíme tak o sufixaci či prefixaci. (V našem zkoumání hypokoristik se setkáváme především se sufixací, např. **Klár**-a - *Klár*-ka, **Den**-isa - *Den*-ča.)

Podle Knappové (1989) se hypokoristika mohou odvozovat ze začátku, středu nebo konce rodného jména. Ke tvaru, který dostaneme, následně připojíme sufixovou či prefixovou část. Tento sufix/prefix může být i nulový,²⁴ to však hovoříme o abreviaci.

3.1.3 Abreviace

S tématem sufixace a prefixace také souvisí méně častý způsob tvoření slov, a to desuffixace a deprefixace. To znamená utváření nových lexikálních forem za pomoci odstranění přípony či předpony. Abreviace je tedy způsob tvoření nových lexikálních forem zkracováním forem již vzniklých. Z morfologického hlediska k těmto tvarům přidáváme nulový morfém. (V naší práci se s tím můžeme setkat např. u ženských jmen jako **Eli**-ška - *Eli*.)

3.1.4 Kompozice

Kompozice neboli skládání slov není v českém jazyce způsob příliš častý a používaný. Popisuje nově vzniklé formy utvořené za pomoci dvou a více forem již vzniklých (např. oka-mžik). V naší práci jsme se s takovými formami téměř nesetkali. Jediný možný příklad bychom našli v lexikální formě *Nataliprd'ák*, která spojuje jméno **Natálie** se slangovou lexikální formou *prd'ák*, která označuje jistou formu ocenění a vyjadřuje, že je označovaná osoba opravdu vynikající.

²⁴KNAPPOVÁ, Miloslava. *Rodné jméno v jazyce a společnosti*. 1. vyd. Praha: Academia, 204 s. Studie a práce lingvistické. ISBN 80-200-0167-0.

3.2 Deminutiva a augmentativa

V předchozí podkapitole slovo tvorby jsme se zabývali různými druhy tvoření slov. Nyní se zaměříme na konkrétní typ odvozování, úzce spojený s hypokoristiky, a to s deminutivy a augmentativy.

3.2.1 Deminutiva

V dnešní podobě češtiny se jedná o velmi rozšířený jev. Podle Čermáka je v implicitním porovnání se základovými substantivy můžeme chápat jako názvy malých (kvalitativně i kvantitativně), nebo je používáme k označení něčeho, co je nám milé, co je dobré, drahé. Často se setkáváme s tím, že ono označované splňuje obě vlastnosti naráz.²⁵ Suffixy, které deminutiva tvoří, tedy nazýváme meliorativně-deminutivní.

Štícha (2013) se zabývá převážně slovo tvorbou apelativ, my se pokusíme jeho pravidla aplikovat i na propria z našeho onymického materiálu. K tvoření deminutiv podle Štíchy nejčastěji používáme suffixy, jejichž suffixálním jádrem je **-k-**, ať se jedná o:

- maskulinum: **-ek** (*Lukášek*), či **-ík** (*Tomík*);
- femininum: **-ka** (*Katka*), **-ička** (*Lenička*)
- neutrum: **-ko**, **-ečko/-íčko**; **-átko**.

V našem onymickém materiálu jsme žádná propriální neutra nezaznamenali.

Souhlasíme se Štíchovým názorem, že odvozování deminutiv s sebou přináší mnoho hláskových alternací, což dokládáme v praktické části např. u meliorativně-deminutivního suffixu **-ka**.²⁶

Funkce deminutiv

Štícha (2013) (*zkráceno*) rozděluje funkce deminutiv tímto způsobem:

- **zdrobňovací** - funkce, kterou mají formy jmen pojmenovávající předměty/osoby aj. menší než je jejich obvyklá velikost (*knížečka* jako označení pro malou knížku),

²⁵ČERMÁK, František. *Morfematika a slovo tvorba češtiny*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 77. ISBN 9788074221460.

²⁶ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. 1. Vyd. Praha: Akademia, 2013. s. 154. ISBN 978-80-200-2205-9

- **emotivizační** - funkci mají formy slov označující objekty, ke kterým máme nějaký emotivní vztah, a to jak kladný, tak záporný.

My obě tyto vlastnosti spojujeme do meliorativně-deminutivní funkce (především z důvodu nedostatku kontextu), kterou rozlišujeme u velkého počtu hypokoristik: *Verunka, Tomášek* aj.

Stupně deminutivnosti

Štícha (2013) hovoří o 2 stupních deminutivnosti:

- a) **deminutiva prvního stupně** - odvozena přímo ze základového slova (*Boř-ek, Ver-ča*)
- b) **deminutiva druhého stupně** - odvozena od deminutiv prvního stupně, popř. týmž sufixem nebo jeho variantou přímo od slova základového (*Boří-ček, Len-ička*).²⁷

Stupně deminutivnosti nejčastěji slouží k vyjádření stupně expresivity, v našem šetření nám tyto poznatky mj. slouží k určování, zdali je hypokoristikon meliorativně-deminutivní, neutrální či augmentativně-pejorativní. Další vlastnost, kterou zde můžeme spatřovat, je přesnější určení velikosti, což může být využíváno, v situaci, kdy je v jednom společenství (nejčastěji rodině) více osob se stejným rodným jménem, např. otec *Karlík*, syn *Karlíček*. Tato vlastnost (zpřesňování velikosti) se však častěji vyskytuje u apelativ než u proprií.

3.2.2 Augmentiva

Augmentativa (názvy zveličené) používáme převážně pro expresivní označení obvykle vyjadřující něco velkého, (mohutného), popř. nepříjemného - tzn. s negativním pragmatickým hodnocením. Nejčastěji vyjadřují obě vlastnosti naráz. Štícha (2013) augmentativa považuje za mnohem méně důležitou slovotvornou kategorii v porovnání s deminutivy.²⁸ Ve velkém množství případů jsou tvořena pomocí sufixů, a stejně jako u deminutiv, má jejich tvoření téměř nekonečné možnosti.

²⁷ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. 1. vyd. Praha: Akademia, 2013, s. 155. ISBN 978-80-200-2205-9

²⁸ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. 1. vyd. Praha: Akademia, 2013, s. 160. ISBN 978-80-200-2205-9

Augmentativní hypokoristika však nemusíme používat pouze k vyjádření těchto negativních vlastností, najdeme je například v kolektivech mladých lidí (škola, oddíly, party), kde slouží ke vzbuzení dojmu dospělosti, mužnosti nebo síly onoho jedince. Odsud se dostávají přes přátele a sourozence mezi členy rodiny. To je jeden z důvodů, proč mohou rodiče používat na první pohled nevhodná, zvláštní, nelichotivá nebo augmentativní označení svých potomků.²⁹ Těmto výrazům říkáme hypokoristika dysfemická, Pastyřík (2003) je popisuje jako: „*neobvyklá a drsnější hypokoristická varianta rodného jména užitá místo deminutivně-meliorativního hypokoristika.*“³⁰

V naší práci, jak jsme již uvedli, používáme pro hypokoristika či odvozovací sufixy charakteristiky:

- a) **meliorativně-deminutivní** (s kladným citovým hodnocením),
př. *Anička* (**Anna**), *Rišánek* (**Richard**)
- b) **augmentativně-pejorativní** (se záporným citovým hodnocením),
př. *Vašan* (**Václav**), *Linduna* (**Linda**)
- c) **neutrální**
př. *Denča* (**Denisa**), *Fífa* (**Filip**).

²⁹PLESKALOVÁ, Jana. *Hypokoristika v češtině* In: Rusínová, E. (ed.): Přednášky a besedy z XL. běhu LŠSS, Brno. 2007, s. 150-158.

³⁰PASTYŘÍK, S., *Studie o současných hypokoristických podobách rodných jmen v češtině*. 1. vyd. Hradec Králové, Gaudeamus 2003, s.121. ISBN 80-7041-569-X.

4 Přejímání

Přejímání je obohacování slovní zásoby lexémy vzniklémi na bázi lexémů ze slovní zásoby cizího jazyka. Tento jazykový jev je známý již od prvních styků našich předků s cizinou. V dnešní době je naprostá většina českých rodných jmen přejatá z cizích jazyků. Jsou zde dokonce jména, která byla přejata několikrát, a to v různých dobách a z různých jazyků.³¹

Knappová (2010) uvádí, že současně používaná jména jsou přejata především z hebrejštiny (**Jan, Jakub**), z řečtiny (**Kateřina**), latiny (**Magdaléna, Klára**), z románských jazyků, jako např. z italštiny (**František**) nebo z francouzštiny (**Iveta, Nicol**). Jména byla také přejímána z germánských jazyků, zvláště pak z němčiny, ta k nám postupně pronikala už od nejstarších dob (**Richard**).³² (Jména v závorkách jsou vybrána jako příklady z našeho onymického materiálu.)

4.1 Móda anglických hypokoristik v češtině a zahraniční rodná jména v češtině

Díky pádu železné opony a rozvíjením informační technologií jsme v dnešní době obklopeni angličtinou, tak jako byli naši předkové obklopeni např. němčinou či francouzštinou.

Akademický slovník cizích slov představuje anglicismus jako „jazykový prvek přejatý z angličtiny do jiného jazyka nebo podle angličtiny v něm vytvořený.“³³ Anglicismy však vůbec nejsou jen záležitostí moderní doby, jejich výskyt v češtině dokládá Knappová (2010) na propriích nebo i např. článek Jiřího Rejzka, který uvádí, že již v 30. letech se v tisku setkáváme s počestlým pravopisem ve slovech přejatých z angličtiny.³⁴

³¹KNAPPOVÁ, Miloslava. *Jak se bude vaše dítě jmenovat?: původ, význam, pravopis, výskyt a obliba, kalendář : informace o jménech afrických a asijských*. Vyd. 5., přeprac. a dopl. Praha: Academia, 2010, s. 72-73. ISBN 978-80-200-1888-5.

³²KNAPPOVÁ, Miloslava. *Jak se bude vaše dítě jmenovat?: původ, význam, pravopis, výskyt a obliba, kalendář : informace o jménech afrických a asijských*. Vyd. 5., přeprac. a dopl. Praha: Academia, 2010, s. 14-16. ISBN 978-80-200-1888-5.

³³PETRÁČKOVÁ, Věra, KRAUS, Jiří. *Akademický slovník cizích slov: I. díl, A-K*. 1. vyd. Praha: Academia, 1995b. s. 10. ISBN 80-200-0523-4

³⁴REJZEK, Jiří. *K formální adaptaci anglicismů*. Naše řeč [online]. [cit. 2015-05-21]. 1993, vol. 76, no. 1. Dostupné z: <http://naserec.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=71064>

Angličtina ve značné míře ovlivňuje naši řeč, nepoužíváme jen přejatá slova, používáme celé, doslova přeložené, anglické fráze, někdy aniž bychom si to uvědomovali. Celá sféra služeb, věda nebo reklamní průmysl pracuje s anglickým jazykem. Velmi výrazně anglické výrazy také používají mladí lidé. Dostálová (2010) ve své bakalářské práci uvádí, že používání velkého množství anglických slov je v očích dnešní mládeže potřeba, která je činí moderními.³⁵ Není se čemu divit, žáci základních a středních škol tráví většinu svého času na počítači nebo u televize, kde sledují své oblíbené americké televizní pořady, zjišťují informace o hollywoodských hercích či hrají hry (často v anglickém jazyce). Většina těchto internetových stránek je psaná v angličtině, nebo zde alespoň nalezneme odkazy na jiné související anglofonní stránky.

Jak jsme již řekli, angličtina je v dnešní době moderní, a proto jsou moderní i anglofonní rodná jména či hypokoristika. Nejslavnější lidé světa jsou dnes ti s americkým občanstvím. Ať to jsou politicky důležité osobnosti nebo populární herci a zpěváci, lidé po celém světě je milují, obdivují a chtějí být ve všem jako oni. Nejvíce však děti a mladí lidé, kteří hledají vzory. Není proto neobvyklé, že zaměňují svá rodná jména (popř. příjmení) za jejich anglické podoby a nechávají se tak oslovovat spolužáky či rodinnými příslušníky. V našem šetření jsme mezi rodinnými hypokoristiky objevily pouze dvě anglické podoby jmen, a to *Elizabeta*, jedná se o počestělou verzi jména *Elisabeth*, (hypokoristikon od rodného jména **Eliška**) a několik hypokoristik rodného jména **Markéta** - **Margaret**, a to *Peggy*, *Pegg* a počestělé výrazy: *Peggyna* a *Peggynka*. Mezi sociabilními hypokoristiky se objevil např. mužský hypokoristikon *Dejv* (**David**), což je fonetický přepis anglofonního hypokoristiku **Dave**, utvořené od rodného jména **David** [Dejvid].

V našem šetření také můžeme najít standardizované formy rodných jmen v jejich nepočestělých formách, jména, která by se veřejnosti mohla zdát nezvyklá, nebo jména úplně cizokrajná, pro které bychom českou obměnu jen těžko hledali. Do první skupiny jsme zařadili dvě dívčí jména: **Nicol** a **Nicole**, obojí obměny české Nikoly. Ani jedna z dívek neuvedla své příjmení, mohli bychom se tedy domnívat, že alespoň

³⁵DOSTÁLOVÁ, Alena. *Výrazy přejaté z angličtiny v současných časopisech pro mládež a jejich recepcce*. Brno. 2010. 76 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce PhDr. Ivana Kolářová, CSc.

jeden z rodičů byl cizinec. Ovšem my o tom ze zkušenosti pochybujeme, i když se tato jména, pro češtinu netypicky, jinak čtou a jinak píší. V obou případech píšeme „c“, vyslovujeme „k“ v případě druhém bychom dokonce ve fonetickém přepisu vynechali poslední písmeno „e“, takže se základní tvary obou rodných jmen budou číst stejně.

Můžeme si naši domněnku také zkusit ověřit statistikou Ministerstva vnitra České republiky nebo internetovou stránkou www.nasejmena.cz, které se shodují na tom, že v České republice nalezneme 2683 dívek pojmenovaných rodným jménem **Nicol**, také se dozvíme, že toto rodné jméno je na 277. místě a věkový průměr žen/dívek pyšnicích se tímto jménem je 10 let.³⁶ Rodné jméno **Nicole** je o něco méně oblíbené, v České republice najdeme 2030 dívek/žen s tímto jménem,³⁷ je to 311. nejčastější jméno a věkový průměr takto pojmenovaných žen a dívek je 18 let.³⁸ Obě jména se tedy v tuzemsku vyskytují poměrně často, vyvozujeme z toho, že se v našem onymickém materiálu nemuselo jednat o rodinu ani částečně cizineckou.

5 Expresivita

Expresivita úzce souvisí s předchozím tématem deminutiv a augmentativ, jimiž můžeme vyjadřovat citový vztah k dané osobě. Prouzová (2001-2002) uvádí, že vedle základních funkcí rodného jména, což je funkce nominalizační, identifikační a individualizační, nalézáme také funkci expresivní neboli emocionální. Hlavním nositelem expresivity mezi proprii jsou neoficiální podoby těchto jmen, tedy hypokoristika.³⁹

Pastyřík (2003) popisuje expresivitu jako míru osobního citového vztahu k popisované skutečnosti/předmětu/osobě. Expresivitu můžeme vyjadřovat ve všech vrstvách

³⁶JANDORA, Pavel. *Naše jména* [online]. 2015 [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: <http://www.nasejmena.cz/nj/cetnost.php?id=79762&typ=jmeno>

³⁷Ministerstvo vnitra České republiky, Odbor centrálních informačních systémů. *Četnost jmen a příjmení* [online]. 2015 [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/cetnost-jmen-a-prijmeni-722752.aspx>

³⁸JANDORA, Pavel. *Naše jména* [online]. 2015 [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: <http://www.nasejmena.cz/nj/cetnost.php?id=80047&typ=jmeno>

³⁹PROUZOVÁ, Blanka. *Jazyková a onomastická analýza hypokoristik a její využití v praxi*, Češtinář. Hradec Králové. Gaudeamus. 2001-2002. č.2, 12. s. 43-46. ISSN 1211-6874

i rovinách jazyka.⁴⁰ Expresivita je záležitost velmi subjektivní, existuje zde však úzus, který označuje lexikální formy mající určitou míru expresivnosti. Např. forma *barabizna* či *psisko* budou všeobecně vnímaná jako augmentativa či jako pejorativa, čili spíše negativně. Ovšem lze si představit příležitost, kdy určitá osoba označí svůj dům za *barabiznu*, a toto označení pro něj nebude mít žádný pejorativní charakter. Může se tak například domu říkat po generaci. Podobnou situaci nalezneme v dysfemických hypokoristicích.

Všechna hypokoristika mají jistou míru expresivity, může to být expresivita meliorativně-deminutivní, augmentativně-pejorativní nebo neutrální. Ale i zde hovoříme o subjektivitě, např. **Karolíně** může matka říkat běžně *Karolínko* a v negativních situacích *Kájo*, naproti tomu ji může otec v běžné komunikaci oslovovat *Kájo* a negativně **Karolíně**, tudíž oslovení *Kájo* od matky je dcerou vnímáno jako augmentativně-pejorativní, ale stejné označení od otce vnímá neutrálně.

Zima (1961) uvádí tři typy slovní expresivity:

- 1) **inherentní**: expresivní charakter slova poznáme i bez kontextu, v těchto expresivních lexikálních formách často nalezneme typickou hláskovou i slovotvornou podobu,
- 2) **adherentní**: jedná se o lexikální formy, které nemají znaky expresivity ve svém primárním významu, v určitém kontextu však expresivní význam nabývá,
- 3) **kontextová**: expresivitu dostaneme interferencí dvou různých stylistických vrstev.⁴¹

První dva typy jsou zkoumány v oblasti lexikologie, třetí v oblasti stylistiky. Pro naše šetření je nejdůležitější expresivita inherentní, kdy je expresivita stálou součástí významu dotyčných lexikálních forem, dokud nezmizí jejich častým používáním. Tyto lexikální formy jsou mnohdy tvořeny formanty, které nedokážeme analyzovat v synchronní rovině zkoumání. Můžeme však postihnout některé jejich rysy studiem fonologické stavby. Zima např. zmiňuje studii Viléma Mathesia, která se věnovala

⁴⁰PASTYŘÍK, Svatopluk, *Studie o současných hypokoristických podobách rodných jmen v češtině*. 1. vyd. Hradec Králové, Gaudeamus 2003 s.99. ISBN 80-7041-569-X.

⁴¹ZIMA, Jaroslav. *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: Československá akademie věd, 1961, s.10

častému výskytu palatální souhlásky ve spojení se samohláskami **u, o, a** či dvojhláskou **ou** ve výrazech, které nemají intelektuální povahu, což dokládáme např. hypokoristiky *Kaťou* nebo *Máťu* z onymického materiálu.

Zima dále uvádí sufixy, podle kterých můžeme určitou lexikální formu považovat za expresivní. Vybrali jsme mezi nimi ty, které můžeme doplnit o některý hypokoristikon z našeho onymického materiálu:

- **sufixy tvořící lexikální formy mužského rodu: -ák** (*David'ák* (**David**)), **-an** (*Pepan* (**Josef**)), **-ouch** (*Aňouch* (**Anna**)), **-ajz/-ajs** (*Kubajz* (**Jakub**)), **-ek** (*Jakoubek* (**Jakub**)),
- **sufixy tvořící lexikální formy ženského rodu: -na:** (*Sašena* (**Alexandra**)), **-ule** (*Vilmule* (**Vilma**)).

Mezi hypokoristiky, která jsme uvedli jako příklady k sufixům tvořícím lexikální formy mužského rodu, si můžeme všimnout hypokoristika *Aňouch*, utvořeného od ženského rodného jména **Anna**. Tento hypokoristikon může být používán jak v ženském, tak v mužském rodě, tzn. můžeme říci: *Aňouch upekl dort*. i *Aňouch upekla dort*. Ze zkušenosti se však přikláníme spíše k první verzi. Zima uvádí tuto obourodost lexikálních forem jako další rys expresivity.

Pastyřík (2003) cituje rozdělení expresivity podle B. Havránka (1960-1971) (*zkráceno*):

- 1) **citově zabarvená expresivní slova bez zvláštního příznaku,**
- 2) **expresivní slova se zvláštním příznakem,**
 - a) **slova důvěrná, familiární,**
 - b) **slova hanlivá, pejorativní,**
 - c) **slova zhrubělá, vulgární,**
 - d) **výrazy eufemistické, vyjádření ironická.**⁴²

⁴²PASTYŘÍK Svatopluk, *Studie o současných hypokoristických podobách rodných jmen v češtině*. 1. vyd. Hradec Králové, Gaudeamus, 2003 s.104. ISBN 80-7041-569-X.

6 Lexikologie

Lexikologie je lingvistická disciplína, která se zabývá slovní zásobou, tedy lexikálním subsystémem jazyka. Věnuje se taktéž popisováním vztahů tohoto subsystému s jinými jazykovými subsystémy. Zabývá se také formou, významem i užíváním lexikálních jednotek, lexémů.⁴³

6.1 Lexém

Dle Encyklopedického slovníku češtiny (2002) je lexém „*abstraktní formálně-významová jednotka lexikonu nadřazená všem svým konkrétním manifestacím v řeči, u ohebných slov zahrnující celé paradigma.*“⁴⁴

Čermák vymezuje český lexém několika hlavními a typickými rysy; říká, že je nejčastěji tří až čtyř morfémový, že je ve většině případů tvořen sedmi až osmi grafémy, má často dvě až tři slabiky, dále je výrazně konsonantický a derivovaný (má v průměru tři afixy). Dalšími rysy podle Čermáka je jeho silná funkční asymetričnost, která se projevuje derivačně i flekčně, a také zatíženost lexému od kořene směrem doprava.⁴⁵ Skalička míní, že hranice mezi morfémy slova často splývají a také že jeho flektivní sufixy jsou výrazně polyfunkční a také homonymní.⁴⁶

Slovotvorba se zabývá formou a významem jednotlivých pojmenování vzniklých na základě pojmenování už existujících; popř. procesy jejich vzniku.

Slavičková (1975) v úvodu svého retrogradního slovníku popisuje problém vymezování jednotlivých morfémů; podle jejího názoru se zde může projevovat určitá vágnost jazykového systému při vymezování hranic jednotlivých morfémů, kterou označuje za míru nejistoty rozhodování.⁴⁷

⁴³KARLÍK, P. – NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J.: *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. s. 243

⁴⁴KARLÍK, P. – NEKULA, M. – PLESKALOVÁ (tamtéž)

⁴⁵ČERMÁK, František. *Morfematika a slovotvorba češtiny*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 32. ISBN 9788074221460.

⁴⁶SKALIČKA, Vladimír. *Typ češtiny*. 1. vydání. Praha: Slovanské nakladatelství, 1951, 96 s. Slovanské jazykovědné příručky.

⁴⁷SLAVÍČKOVÁ Eleonora - VÁCHA Jaroslav. *Retrogradní morfematický slovník češtiny: s připojenými inventárními slovníky českých morfémů kořenových, prefixálních a sufixálních*. 1. vyd. Praha: AKADEMIA, 1975 s.10

Praktická část bakalářské práce

Praktická část této bakalářské práce se věnuje hypokoristickému zkoumání v oblasti Pardubice. Zhotovené dotazníky (v příloze) byly rozdány respondentům: žákům a studentům tří pardubických škol. Těmi jsou dvě školy základní: ZŠ Závodu míru Pardubice (dále jen ZŠ ZM) a ZŠ Waldorfská Pardubice (dále jen ZŠ W), dále jsme za vhodného kandidáta vybrali Gymnázium Dašická Pardubice (dále jen GD).

7 Představení jednotlivých škol, na nichž probíhalo hypokoristické zkoumání

GD je jedna z nejprestižnějších pardubických škol vůbec. Má více než staletou historii a velkou oblíbenost. Škola je známá pro svou obtížnost, zaměření na přírodní vědy a skvělé výsledky v přípravě studentů na univerzity a vysoké školy. Ve třídách je mnoho žáků, takže i když se škola snaží o individuálnější přístup, nemůže nikdy v tomto směru dosáhnout takových výsledků jako například ZŠ W, která se vyloženě tímto směrem specializuje.

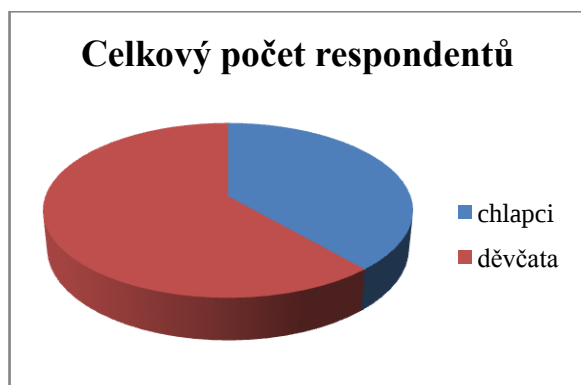
ZŠ ZM byla zařazena jako jistý mezistupeň mezi gymnáziem a základní školou se speciálním zaměřením. Jedná se o výběrovou, jazykově zaměřenou školu, která žákům nabízí výuku několika světových jazyků. Od první třídy se žáci věnují angličtině a ve čtvrtém ročníku začínají se studiem druhého cizího jazyka. Taktéž má škola prestiž a velmi dobré jméno.

ZŠ W je jedinou školou svého druhu v Pardubicích a okolí. Škola je speciální především díky velkému důrazu na individualitu žáků. Učitelé se také nesnaží žákům vtisknout co největší množství informací, jak to můžeme sledovat především na gymnáziích, ale je pro ně důležité, aby si žáci informace pořádně osvojili, pochopili je a zapamatovali. Ve waldorfském pojetí pedagogiky je také velmi důležitá role rodiče, coby pedagoga a vychovatele, a je nutností jeho skvělá komunikace a spolupráce s učitelem. To je také jeden z důvodů, proč není tento typ škol v České republice oblíbený tak, jak by mohl být.

8 Výsledky průzkumu a jeho analýza

Respondenti byli žáci ve věku čtrnácti až patnácti let, to znamená třetí a čtvrtý ročník nižšího gymnázia a osmé a deváté třídy základních škol. Jedná se o žáky studující na pardubických základních školách a gymnáziu, tzn. o pubescenty, žijící jak přímo v Pardubicích, tak i v blízkých vesnicích a přilehlých aglomeracích.

Celkem dotazník vyplnilo **70 dívek** a **44 chlapců**, to dohromady značí **114 žáků**. Protože se křestní jména respondentů samozřejmě opakují, nalezneme jich přirozeně o hodně méně, než jaký je počet respondentů. V tomto případě se u chlapců jedná přibližně o polovinu, tzn. jedno chlapecké jméno připadne na dva chlapce, rozmanitost ženských jmen je o něco širší, v našem šetření vycházejí 3 dívčí jména na 2 dívky. Ženských jmen bylo tedy zaznamenáno **42** a mužských jen **21**.

Graf 1: Celkový počet respondentů

8.1 Hypokoristika - slovotvorba

Naši práci s dotazníky rozdělujeme na dvě části:

- Hypokoristika jako rodinné podoby rodných jmen
- Hypokoristika sociabilní

8.1.1 Hypokoristika jako rodinné podoby rodných jmen

V první části praktické části naší práce za hypokoristika považujeme rodinné podoby křestních jmen. Hodnotíme tedy, jaké tvary jmen používají matky a otcové k oslovení svých ratolestí a jak sourozenci oslovují své sourozence. Nevnímáme je

jako jakékoliv obměny křestních jmen, nýbrž jako jejich nestandardizované téměř synonymické podoby, často doplněné o určitou míru emocionality.⁴⁸ Protože křestní jméno nemá téměř žádný věcný význam, můžeme si podle libosti pozměňovat jeho formu.⁴⁹

Celkem ženských hypokoristik bylo napočítáno **168** a mužských **65**, tedy **233** dohromady. To znamená, že na každé ženské jméno vychází 4 hypokoristika, na každé mužské rodné jméno pak pouze 3.

Domníváme se, že mezi ženami a dívkami je citovost mnohem markantnější než mezi muži, chlapci, jelikož mezi chlapci je emocionálnost méně žádoucí.⁵⁰ Protože čím je škála oslovení bohatší, tím více dáváme najevo své city. Mnohem častěji můžeme v dotaznících, které vyplnili chlapci, najít pouze jednu a tutéž podobu rodného jména, a to tu standardizovanou.

8.1.1.1 Rodná jména a jejich rodinná hypokoristika

Výběr hypokoristik, který jsme získali, je velmi pestrý. Při vyhodnocování dotazníků jsme mimo jiné našli několik hypokoristických podob shodných pro obě pohlaví, tzv. obourodá hypokoristika. Např. *Miša* (**Michal**, **Michaela**) či *Máťa* (**Matěj**, **Martina**). Na tomto jevu není nic neobvyklého, protože standardizované podoby některých rodných jmen mohou mít stejný odvozovací základ.

Také jsme mezi hypokoristiky našli ta, která se vizuálně i foneticky zcela liší od standardizované podoby svého rodného jména. Jsou tím např. domácí podoby rodného jména **Josef**: *Pepa*, *Pepan*. Knappová (2010) uvádí, že tato hypokoristika vznikla podle italské hypokoristické podoby *Beppe*.⁵¹ Dalším zajímavým hypokoristikem je např. *Martijana* (**Martina**), vzniklé pravděpodobně spojením dvou rodných jmen: **Martina** a **Jana**.

⁴⁸PASTYŘÍK, Svatopluk. *Studie o současných hypokoristických podobách rodných jmen v češtině*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2003, s. 10. ISBN 80-7041-569-X.

⁴⁹ŠMILAUER, Vladimír. In: KOPEČNÝ, František. *Průvodce našimi jmény*. 2., přeprac. a rozšíř. vyd. Praha: Academia, 1991, 259 s. ISBN 80-200-0016-x.

⁵⁰PROUZOVÁ, Blanka. *Jazyková a onomastická analýza hypokoristik a její využití v praxi*, Češtinář. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001-2002. č.2, 12. s. 43-46. ISSN 1211-6874

⁵¹KNAPPOVÁ, Miloslava. *Jak se bude vaše dítě jmenovat?: původ, význam, pravopis, výskyt a obliba, kalendář : informace o jménech afrických a asijských*. Vyd. 5., přeprac. a dopl. Praha: Academia, 2010, s. 202. ISBN 978-80-200-1888-5.

Dále jsme se setkali s množstvím oslovení nejen na poli proprií, ale také apelativ: převážně rodiče oslovovali své potomky přezdívkami s kladným citovým zabarvením: *šikulko, kocourku, myško, princezno* nebo *šmudlo*. Zaznamenali jsme také negativně zabarvená apelativa, jako: *tele* nebo *příšero*. S tím souvisí i kategorie vulgarismů, které jsme zaznamenali především mezi sourozenci a spolužáky a kterých bylo bohužel poměrně velké množství.

Naše šetření si také kladlo za cíl vyhodnotit, od jakých rodných jmen je utvořeno nejvíce hypokoristik, tzn. zkoumal, jaká jména mají nejvíce morfologických obměn. Je zřejmé, že zde hraje určitou roli i četnost rodného jména v celkovém počtu respondentů.

a) **Ženská rodná jména a počet jejich rodinných hypokoristik**

Mezi ženskými jmény dominuje rodné jméno **Kateřina**, od kterého bylo zaznamenáno 11 hypokoristických podob, dále pak **Markéta** (10), **Karolína** (9), **Magdalena** (9) a **Natálie** (9). Průměrné množství hypokoristických podob na jedno ženské rodné jméno činí přibližně 4,1.

Tabulka 1: Ženská rodná jména a počet jejich rodinných hypokoristik

Kateřina	11	Anna	4	Veronika	3
Markéta	10	Johana	4	Vilma	3
Karolína	9	Lenka	4	Agáta	2
Magdaléna	9	Lucie	4	Diana	2
Natálie	9	Martina	4	Ester	2
Klára	8	Michaela	4	Linda	2
Barbora	6	Nicol	4	Nnenna	2
Eliška	6	Alexandra	3	Sára	2
Tereza	5	Bronislava	3	Simona	2
Zuzana	5	Denisa	3	Šárka	2
Adéla	4	Kristýna	3	Franziska	1
Andrea	4	Nicole	3	Pavčina	1
Aneta	4	Pavla	3	Sabina	1
Anežka	4	Valerie	3	Celkový počet	168

b) Mužská rodná jména a počet jejich rodinných hypokoristik

Jak si můžeme v tabulce všimnout, nejvíce hypokoristických podob jsme zaznamenali od rodných jmen *Jan* (7) *Richard* (6), *Tomáš* (6), *David* (5) a *Ondřej* (5). Naopak žádná hypokoristika jsme nenašli u jmen *Adrian* a *Pavel*. Tito respondenti uvedli, že je všichni členové domácnosti oslovují standardizovanou podobou jejich rodného jména. Průměrně bychom našli u každého mužského rodného jména 3 hypokoristické podoby.

Tabulka 2: Mužská rodná jména a počet jejich rodinných hypokoristik

Jan	7	Daniel	3	Dušan	1
Richard	6	Filip	3	Marian	1
Tomáš	6	Josef	3	Michal	1
David	5	Lukáš	3	Petr	1
Ondřej	5	Václav	3	Adrian	0
František	4	Bořivoj	2	Pavel	0
Jakub	4	Matěj	2	Celkový počet	65
Vojtěch	4	Adam	1		

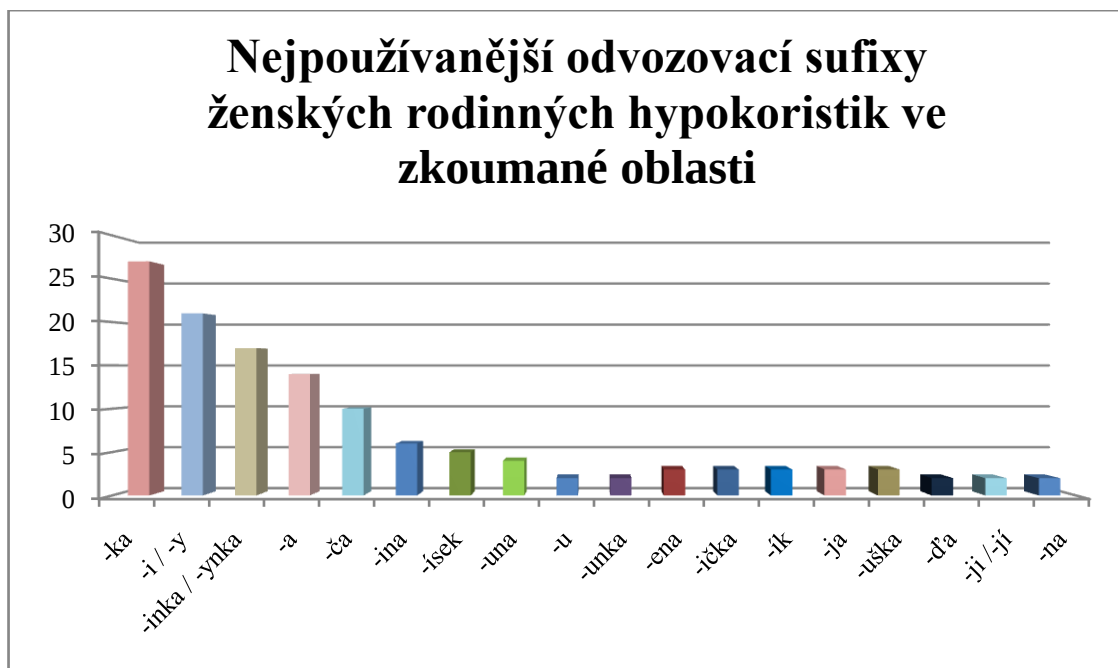
8.1.2 Tvoření hypokoristik

Slovo tvorbou jsme se již zabývali v teoretické části bakalářské práce, zde se věnujeme konkrétním lexémům, hypokoristikům. Tato bakalářská práce chce především postihnout tvoření hypokoristik za pomoci sufixů, jelikož to je nejčastější forma jejich vzniku. Představíme množství a šíři sufixů, které jsou v Pardubicích a blízkém okolí používány při tvorbě rodinných podob hypokoristik.

8.1.2.1 Suffixy tvořící ženská rodinná hypokoristika

Zde uvádíme nejčastěji používané sufixy ženských rodinných hypokoristik v Pardubicích. Nejoblíbenějším je, jak můžeme vidět v tabulce a grafu sufix **-ka**, jenž je tradičně považován za deminutivní první třídy.⁵² Dalším je sufix **-i/-y**, jehož pozici bohužel v této bakalářské práci musíme zpochybnit, jelikož při vyplňování dotazníků respondenti často neuváděli hypokoristika v nominativu, ale ve vokativu. Proto není zcela zjevné, v kolika z případů se nominativ shoduje s vokativem. Autorka práce tedy uveřejnila a započítala všechny hypokoristické podoby zakončené sufixem **-i/-y**. Těm se také věnuje kapitola *Vokativní podoby hypokoristik*. Jako další nejpočetnější, jsme zaznamenali skupinu zakončenou sufixem **-inka/-ynka**, který je, tak jako sufix **-ka**, meliorativně-deminutivní.

⁵²ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. 1. Vyd. Praha: Akademia, 2013. s. 154. ISBN 978-80-200-2205-9

Graf 2: Nejpoužívanější odvozovací sufixy ženských rodinných hypokoristik ve zkoumané oblasti

Tabulka 3: Nejčastější rodinné sufixy ženských hypokoristik ve zkoumané oblasti a jejich počet

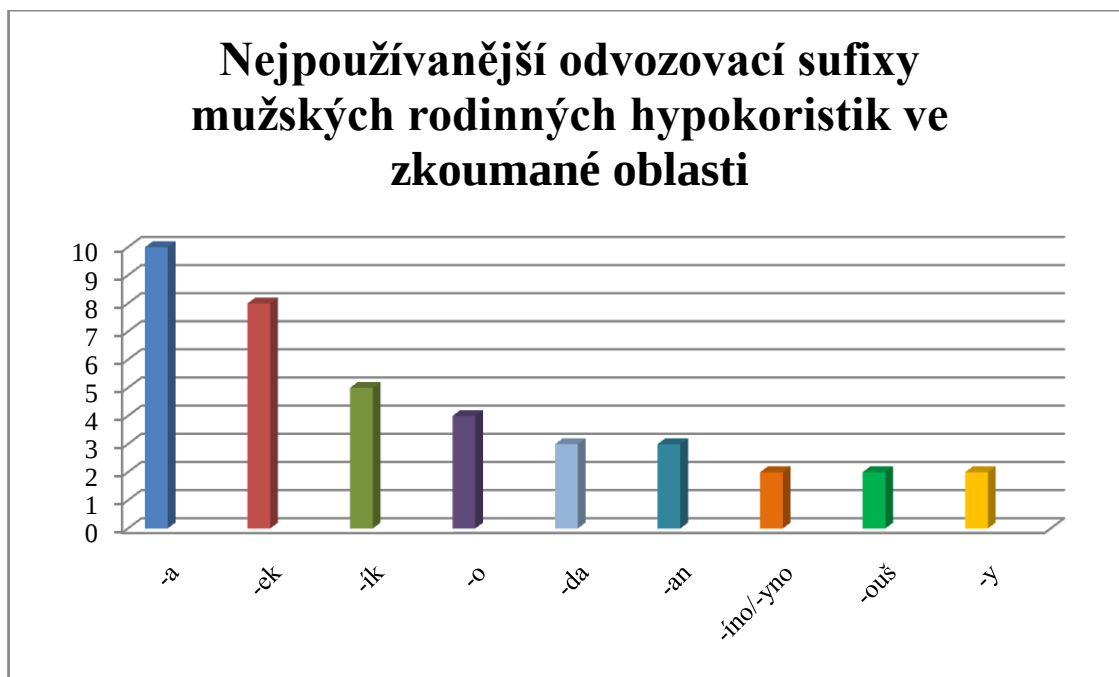
-ka	27
-i/y	21
-inka / -ynka	17
-a	14
-ča	10
-ina	6
-ísek	5

-ena	4
-una	4
-ička	3
-ík	3
-ja	3
-uška	3
-unka	2

-u	2
-ďa	2
-enka	2
-ji / -jí	2
-na	2

8.1.2.2 Suffixy tvořící mužská rodinná hypokoristika

Není jistě bez zajímavosti, že nejpoužívanější sufix tvořící mužská hypokoristika je sufix **-a**, který spíše evokuje ženský rod a považujeme jej za neutrálně expresivní. Další dva nejpoužívanější sufixy (**-ek**, **-ík**) jsou pak meliorativně-deminutivní.

Graf3: Nejpoužívanější odvozovací sufixy mužských rodinných hypokoristik ve zkoumané oblasti

Tabulka 4: Nejčastější sufixy mužských hypokoristik ve zkoumané oblasti a jejich počet

-a	10	-o	4	-y/-i	3
-ek	8	-da	3	-íno/-yno -ouš	2
-ík	5	-an	3	-ouš	2

8.1.2.3 Obourodé sufixy

Mohli jsme si všimnout, že mnohé sufixy nalezneme u hypokoristik obou pohlaví. Následující tabulka tedy ukazuje všechny obourodé sufixy spolu s příklady některých hypokoristik, které tyto sufixy spoluutvářejí. Čísla značí počty hypokoristik pro jednotlivé pohlaví. Nejmarkantněji se zde objevuje sufix **-a**, dále **-i/-y**. Je zajímavé, že v současné češtině nalezneme tolik obourodých sufixů, za důvod můžeme uvést jistou jednopohlavnost společnosti.

Tabulka 5: Obourodé sufixy, jejich počet a příklady v obou pohlavích

Sufix	Počet mužských hyp. a jejich příklady		Počet ženských hyp. a jejich příklady	
-a	10	<i>Ondra (Ondřej)</i>	14	<i>Ela (Eliška), Eťa (Ester)</i>
-i/-y	3	<i>Luky (Lukáš)</i>	5	<i>Leni (Lenka)</i>
-ík	5	<i>Bořík (Bořivoj)</i>	3	<i>Endík (Andrea)</i>
-ouš	2	<i>Pepouš (Josef)</i>	1	<i>Johouš (Johana)</i>
-oušek/-ušek	1	<i>Fanoušek (František)</i>	1	<i>Nikoušek (Nicol)</i>

S tématem obourodých sufixů souvisí již zmiňovaná obourodá hypokoristika, tzn. hypokoristika, která mají shodnou formu minimálně v nominativu, ale významově se liší pohlavím, které určují. Jsou to např. *Míša (Michal, Michaela)* nebo *Máťa (Matěj, Martina)*.

8.1.2.4 Rozdělení odvozovacích sufixů:

Uvádíme zde dva typy dělení sufixů: podle složenosti dělíme odvozovací sufixy na jednoduché a složené a podle jejich emočního zabarvení na ty s kladným citovým zabarvením, neutrálním a záporným.

A Dělení podle složenosti

a) Jednoduché sufixy

Mezi hypokoristiky z našeho onymického materiálu se objevují v naprosté většině sufixy jednoduché, např. **-ča:** An-**ča (Anna)**, **-a:** Míš-**a (Michaela)**, *Pét'-a (Petr)*, Honz-**a (Jan)** nebo **-ka:** Luc-**ka (Lucie)**. Tyto formanty jsou nejčastěji jednoslabičné a tvořené jedním či dvěma písmeny.

b) Složené sufixy

Složené sufixy encyklopedický slovník (2002) popisuje jako ty, jejich nejbližší základ nemůžeme považovat za motivující pro výsledné odvozené slovo nebo tak tvořené slovo neexistuje.⁵³ V našem onymickém materiálu nalezneme příklady v hypokoristicích *Rišánek (Richard)* nebo *Vilmuška (Vilma)*.

⁵³KARLÍK, P. – NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J.: *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 468-469

B Podle citového zabarvení

Sufixy můžeme rozdělovat podle jejich emočního odstínu, uvádíme zde pouze několik příkladů sufixů, u kterých také zmiňujeme, zdali jsou mužské či ženské. Jedná se pouze o příklady z našeho šetření, je tedy zřejmé, že se mohou v jiných zkoumáních vyskytovat s jiným označením. Např. sufix **-ča**, který jsme označili jako ženský, jelikož jsme jeho použití nezaznamenali v žádném mužském hypokoristiku, se může objevit např. v neoficiálním označení jména **Dominik** - *Domča*.

a) s kladným citovým zabarvením:

Tabulka 6: Sufixy tvořící ženská rodinná hypokoristika s kladným citovým zabarvením

-ka (ženský sufix)	<i>Týnka</i> (Kristýna), <i>Terka</i> (Tereza)
-inka (ženský sufix)	<i>Sárinka</i> (Sára), <i>Lucinka</i> (Lucie)
-uška (ženský sufix)	<i>Vilmuška</i> (Vílma), <i>Aduška</i> (Adéla)
-ek (mužský sufix)	<i>Davídek</i> (David), <i>Lukášek</i> (Lukáš)
-ík (mužský sufix)	<i>Tomík</i> (Tomáš), <i>Vojtík</i> (Vojtěch)

b) s neutrálním citovým zabarvením:

Tabulka 7: Sufixy tvořící ženská rodinná hypokoristika s neutrálním citovým zabarvením

-ča (ženský sufix)	<i>Barča</i> (Barbora), <i>Denča</i> (Denisa)
-ja (ženský sufix)	<i>Pája</i> (Pavčina, Pavla), <i>Kája</i> (Karolína)
-a (ženský sufix i mužský)	<i>Broňa</i> (Bronislava), <i>Váša</i> (Václav)
-i (ženský i mužský sufix)	<i>Zuzi</i> (Zuzana), <i>Vojtí</i> (Vojtěch)
-da (mužský sufix)	<i>Filda</i> (Filip), <i>Fanda</i> (František)

c) se záporným citovým zabarvením:

Tomuto druhu hypokoristik se podrobněji věnujeme v závěru, konkrétně v ověřování první hypotézy.

Tabulka 8: Sufixy tvořící ženská rodinná hypokoristika se záporným citovým zabarvením

-ina/-yna (ženský sufix)	<i>Lucina (Lucie), Peggyna (Markéta)</i>
-ena (ženský sufix)	<i>Sašena (Alexandra), Kačena (Kateřina)</i>
-ice (ženský sufix)	<i>Markétice (Markéta)</i>
-ák (mužský sufix)	<i>David'ák (David),</i>
-an (mužský sufix)	<i>Rišan (Richard), Pepan (Josef)</i>

8.1.3 Popis některých sufixů rodinných hypokoristik

Při popisování odvozovacích sufixů jsme vycházeli především z kapitoly o slovtvorbě Šlosara v Příruční mluvnici češtiny (2012)⁵⁴ a z Retrográdního morfematického slovníku češtiny od Slavičkové (1975)⁵⁵.

Sufix - ka

Z našeho šetření vyplývá, že nejčastější sufix používaný k tvoření rodinných hypokoristik u ženských jmen je sufix **-ka**.

Šlosar v Příruční mluvnici češtiny tuto příponu popisuje jako:

- a) tvořící ženský protějšek k mužským jménům,**
- b) deminutivní sufix feminin.**⁵⁶

Nenalezli jsme žádný ženský hypokoristikon, u kterého by sufix **-ka**, měnil jeho rod, první variantu proto vylučujeme a prohlašujeme, že touto příponou tvoříme hypokoristika meliorativně-deminutivní. Šlosar také zmiňuje, že se jedná o tvary vzoru žena s častými hláskovými alternacemi.⁵⁷ Ty se objevují v hojném množství mezi hypokoristiky našeho zkoumání. Tuto příponu označujeme za meliorativně-deminutivní, a to prvního stupně.

⁵⁴GREPL, Miroslav. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd 2., opr. [i.e. 3. vyd.]. Editor Petr Karlík, Marek Nekula, Zdenka Rusínová. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, 799 s. ISBN 978-80-7106-980-5.

⁵⁵SLAVÍČKOVÁ, Eleonora. *Retrográdní morfematický slovník češtiny s připojenými inventárními slovníky českých morfémů kořenových, prefixálních a sufixálních*. 1. vyd. Praha: Academia, 1975, 645 s.

⁵⁶ŠLOSAR, Dušan. In: GREPL, Miroslav. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd 2., opr. [i.e. 3. vyd.]. Editor Petr Karlík, Marek Nekula, Zdenka Rusínová. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 121. ISBN 978-80-7106-980-5.

⁵⁷ŠLOSAR, Dušan. In: GREPL, Miroslav. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd 2., opr. [i.e. 3. vyd.]. Editor Petr Karlík, Marek Nekula, Zdenka Rusínová. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s.121, 126. ISBN 978-80-7106-980-5.

Sufix -ča

Druhým vybraným sufixem, který se často vyskytoval ve výsledcích anketového řešení, je sufix **-ča**. Jako příklady uvádíme hypokoristika *Valča (Valerie)*, *Johča (Johana)* nebo *Anča (Anna)*.

Slavíčková (1975) ve svém morfematickém slovníku češtiny hypokoristiku *Barča (Barbora)* připisuje vlastnosti, jako „*expresivní, nářeční, domácká, pejorativní, mazlivá*“ atd.⁵⁸ Z tohoto hlediska je **-ča** považováno za meliorativně-deminutivní sufix.

Naproti tomu hypokoristikon *Káča (Kateřina)* můžeme také chápat jako augmentativně-pejorativní. Může nám evokovat hanlivé označení Káči např. z pohádky Čert a Káča, kdy je zlá Káča pro čerta jen přítěží. Také je nám známé lidové, nepřiliš lichotivé, označení dívky: „*Káča hloupá!*“

Sufix -íček

Deminutivní sufix maskulin, kterému Příruční mluvnice češtiny (2008) přisuzuje dvě funkce.

- a) tvoří první stupeň deminutiv od nevelkého počtu substantiv,
např. chleb-**íček**, bratř-**íček**
- b) tvoří druhý stupeň deminutiv od deminutiv prvního stupně.
např. Boř-**ík** - Boř-**íček**⁵⁹

V našem šetření nacházíme deminutiva druhého typu, což můžeme vidět na příkladu.

⁵⁸SLAVÍČKOVÁ, Eleonora. *Retrogradní morfematický slovník češtiny s připojenými inventárními slovníky českých morfémů kořenových, prefixálních a sufixálních*. 1. vyd. Praha: Academia, 1975, s.17

⁵⁹ŠLOSAR, Dušan. In: GREPL, Miroslav. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd 2., opr. [i.e. 3. vyd.]. Editor Petr Karlík, Marek Nekula, Zdenka Rusínová. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s.127. ISBN 978-80-7106-980-5.

8.2 Hypokoristika sociabilní

Nevěnovali jsme se pouze rodinným podobám rodných jmen, chtěli bychom také zabývat hypokoristiky sociabilními v Pardubickém školním prostředí, konkrétně mezi spolužáky. Tyto dvě skupiny hypokoristik se následně pokusíme porovnat.

8.2.1 Ženská rodná jména a počet jejich sociabilních hypokoristik

Mezi ženskými jmény zde dominuje rodné jméno **Zuzana** se šesti hypokoristickými podobami, dále vidíme **Magdalénu**, **Markétu** a **Natálii** s pěti podobami. Nalezneme zde velké množství, více než třetinu, rodných jmen, jejichž nositelé jsou spolužáky oslovováni pouze jedním tvarem svého rodného jména. U dvanácti z těchto jmen se jedná o jeden hypokoristikon, u tří z nich dokonce o standardizovanou formu rodného jména. Všechny 3 dívky nesoucí tato jména (**Linda**, **Valerie** i **Anežka** se v našem šetření objevily pouze jednou) jsou opravdu spolužáky osločovány pouze touto jednou podobou jejich jména; neuvedly žádné přezdívky, hypokoristikon příjmení či jinou podobu oslovení.

Jistě by bylo zajímavé zjistit, proč spolužáci takto oslovují např. **Valerii**; jedná se totiž o jméno dlouhé a na první pohled nepůsobící meliorativně-deminutivním významem, jako např. **Anežka**, který by mohl nahrazovat hypokoristickou podobu jména. Dovolujeme si vyslovit hypotézu, že by se mohlo jednat buď o nepřilíš sebevědomou dívku na okraji kolektivu, nebo naopak o silnou osobnost, která je hrdá na své jméno, a proto vyžaduje, aby se jí tak říkalo.

Tabulka 9: Ženská rodná jména a počet jejich sociabilních hypokoristik

Zuzana	6	Denisa	3	Lenka	2
Magdaléna	5	Barbora	3	Lucie	2
Markéta	5	Klára	3	Nicole	2
Natálie	5	Michaela	3	Nnenna	2
Eliška	4	Adéla	2	Pavčina	2
Karolína	4	Aneta	2	Sabina	2
Kateřina	4	Anna	2	Tereza	2
Alexandra	3	Bronislava	2	Veronika	2
Andrea	3	Johana	2	Agáta	1

Diana	1
Ester	1
Franziska	1
Kristýna	1
Martina	1

Nicol	1
Pavla	1
Sára	1
Simona	1
Šárka	1

Vilma	1
Linda	0
Valerie	0
Anežka	0
Celkový počet	77

8.2.2 Mužská rodná jména a počet jejich sociabilních hypokoristik

Nejvíce hypokoristických obměn jsme zaznamenali u jména **Jan** (3), dále se zde vyskytuje více než třetina jmen se dvěma hypokoristickými obměnami. Ostatní jména, tedy dvě třetiny, mají pouze jednu či žádnou hypokoristickou obměnu.

Tabulka 10: Mužská rodná jména a počet jejich sociabilních hypokoristik

Jan	3
Bořivoj	2
David	2
Dušan	2
Lukáš	2
Ondřej	2
Richard	2
Vojtěch	2

Adam	1
Daniel	1
Filip	1
František	1
Jakub	1
Josef	1
Marian	1
Michal	1

Tomáš	1
Václav	1
Adrian	0
Matěj	0
Pavel	0
Petr	0
Celkový počet	27

8.2.2.1 Suffixy tvořící ženská sociabilní hypokoristika

Zde vidíme tabulku nejčastějších sufixů používaných spolužáky při tvoření ženských hypokoristik. Nejoblíbenějším sufixem v této skupině hypokoristik je sufix **-i/-y**, na druhém místě pak meliorativně-deminutivní sufix **-ka**.

Tabulka 11: Suffixy tvořící ženská sociabilní hypokoristika a jejich počet

-i/y	20	-ča	4	-ja	2
-ka	11	-ínka / -ynka	4	-u	2
-a	9	-ena	2	-unka	2
-ina	5	-ička	2	-uška	2

8.2.2.2 Suffixy tvořící mužská sociabilní hypokoristika

Výrazně nejpoužívanějším sufiksem této skupiny je sufiks **-a**. Dále zde nalezneme širokou paletu nejrozličnějších odvozovacích sufiksů, zajímavým je např. **-men** (*Bořmen*). **Man** [fon. men], jako samostatná lexikální jednotka, je anglické označení pro muže. Známe také několik anglických substantiv, kde **-man** tvoří sufiks lexikálních jednotek, které často označují vykonavatele nějakých typicky mužských profesí, např. *servisman* (voják, opravář), *repairman* (opravář), *doorman* (vrátný).

Tabulka 12: Suffixy tvořící mužská sociabilní hypokoristika a jejich počet

-a	9	-uš	1	-in	1
-y	2	-men	1	-ášek	1
-ek	2	-ša	1	-áček	1
-ík	1	-áša	1	nul. sufiks	1
-da	1	-íček	1		

8.2.3 Porovnání rodinných a sociabilních hypokoristických podob

Nejmarkantnějším rozdílem hypokoristických podob rodinných a sociabilních je jejich počet. Zatímco rodinných hypokoristik jsme našli 168 ženských a 65 mužských, počty sociabilních jsou výrazně nižší. Zaznamenali jsme pouze 77 ženských a 27 mužských podob. Dovolujeme si vyslovit domněnku, že tento rozdíl může být též zapříčiněn formou dotazníku, kde respondenti vyplňovali celkem 9 tabulkových políček věnovaných rodině a pouze 3 spolužákům. Dalším důvodem bude ovšem také menší emocionalita mezi žáky, zvláště mezi chlapci. Tím nechceme naznačit, že mezi sociabilními hypokoristiky nenajdeme žádná meliorativně-deminutivní hypokoristika, naopak, nalezneme jich zde poměrně velké množství. Meliorativně-deminutivní hypokoristika v kolektivu dětí ovšem mohou nabývat augmentativně-pejorativního

charakteru. Děti tato označení mohou používat k vyjádření slabosti označovaného. V našem případě jsme ale naprostou většinu meliorativně-deminutivních hypokoristik našli u kladně hodnocených situací, tzn. když byli respondenti chváleni nebo jim byla projevována náklonnost. Věnovali jsme se porovnávání hypokoristik v rodinně a ve školním prostředí, tzn. sociabilních hypokoristik. Zjistili jsme, že širší škálu hypokoristických podob nalezneme mezi členy rodiny.

Ve výsledcích zkoumání jsme našli mnohem více hypokoristických podob s kladným popř. neutrálním citovým zabarvením než s negativním. Vysvětlujeme si to také tím, že ve většině negativních případů, byli respondenti oslovováni standardizovanou formou svého rodného jména, ve škole pak také příjmením.

Co se týče porovnání počtu hypokoristických podob jednotlivých rodných jmen rodinných a sociabilních, seznamy se shodují ve 3 jménech (**Markéta**, **Magdalena** a **Natálie**), nejvíce obměňovaným jménem v rodinných hypokoristicích byla Kateřina, u které jsme ve školním prostředí našli pouze hypokoristické podoby 4. Opačně je tomu u rodného jména *Zuzana*, která je mezi spolužáky oslovována 6 podobami svého rodného jména, v rodinném prostředí pouze 5.

Tabulka 13: Rodná jména s nejvíce hypokoristickými podobami v rodinném prostředí

Kateřina	11	Magdalena	9
Markéta	10	Natálie	9
Karolína	9		

Tabulka 14: Rodná jména s nejvíce hypokoristickými podobami ve školním prostředí (tj. sociabilní)

Zuzana	6	Markéta	5
Magdaléna	5	Natálie	5

8.2.3.1 Hypokoristika z příjmení

V rodinném prostředí nalezneme pouze jeden hypokoristikon utvořený od příjmení respondenta, tím je *Líca* (**Lícek**). Oproti tomu můžeme prohlásit, že dle našeho onymického materiálu je ve školním prostředí toto oslovení oblíbené. Zaznamenali jsme 15 hypokoristických forem, z toho 7 odvozených od ženských příjmení a 8

od mužských. Nalezli jsme velké množství odvozovacích sufixů, např. **-a**, **-í**, **-yč**, **-ík**, nulový sufix, atd. Nejvíce hypokoristik bylo utvořeno pomocí sufixu **-a** (3). Pro ilustraci uvedeme několik těchto hypokoristických podob: *Banží* (**Banžuchová**), *Dvůra* (**Dvořáček**), *Chaba* (**Chabadová**) nebo *Purťas* (**Purtík**).

Domníváme se, že důvodem takové oblíbenosti hypokoristik z příjmení může být větší neobvyklost oslovení, než je klasický hypokoristikon utvořený od rodného jména, popř. takovéto oslovení může oslovovanému přinést větší prestiž. Druhým důvodem může být potřeba odlišit jedince se stejným rodným jménem.

8.2.3.2 Oslovování příjmením

Mezi spolužáky jsme také zaznamenali 8 případů, kdy je respondent oslovován standardizovanou podobou svého příjmení. V šesti případech se jednalo o mužské respondenty, pouze ve dvou o ženské. Všechna oslovení příjmením nalézáme v citově záporné komunikační situaci. Domníváme se, že se žáci nechávají v citově záporných situacích inspirovat tím, jak je oslovují učitelé. V rodinném prostředí nalézáme pouze jeden podobný případ, jedná se o oslovení celým jménem, tzn. rodným i příjmením, je tak oslovován chlapec svými sourozenci v záporné citové komunikaci.

8.2.4 Vokativní podoby hypokoristik

Respondenti na otázky v dotaznících místy odpovídali formami hypokoristik ve formě pátého pádu. To bylo způsobeno ne zcela jasnou formulací otázek: „*Jakým tvarem tvého jména tě oslovuje...*“ (Viz příloha.)

Tento fakt poněkud ztěžuje výsledky celého zkoumání, jelikož např. nemůžeme s jistotou tvrdit, v kolika případech má onen hypokoristikon shodnou podobu nominativu s vokálem, protože v mnoha případech naše zkušenost mluví za obé. Je proto možné, že především výsledný počet sufixu **-i/-y**, je poněkud zkreslený.

8.2.5 Vokativ ženských hypokoristik

Nejčastěji se pak objevovaly mezi ženskými hypokoristiky koncovky

- **-o:** např. *Sašo (Alexandra)*, *Zuzko (Zuzana)*, *Klárko (Klára)*,
- **-y/-i:** např. *Leni (Lenka)*, *Kači (Kateřina)*, *Katy (Kateřina)*, *Naty (Natálie)*,
- **-u:** např. *Endíku (Andrea)*, *Veru (Veronika)*.

Formy s koncovkou **-o** byly rozhodně nejrozšířenější, byly užívány s kladným i záporným citovým zabarvením. Koncovku **-o** pro vokativ ženského rodu použijeme ve slovech skloňujících se podle vzoru *žena*.

Tvary zakončené v psané podobě na **-y** byly nejvíce používány mezi sociabilními hypokoristiky. Můžeme v těchto tvarech zase hledat anglickou verzi jmen, což souhlasí se závěry, které jsme zmiňovali jak v kapitole *Móda anglických hypokoristik v češtině* a zahraniční rodná jména v češtině.

Oslovování tvořené sufixem **-i** je vnímáno jako jemnější než zakončený na **-o**, např. *Jano/Jani*, *Lucko/Luci*, a tudíž často používaný k vyjádření sympatií či familiárnosti. Zajímavostí také je, že vokativ několika různých forem se může shodovat: např. forma *Leni*, může být buď samostatný hypokoristikon, nebo vokativ od hypokoristika *Léňa*, s největší pravděpodobností však vokativ od rodného jména **Lenka**.

8.2.6 Vokativ mužských hypokoristik

Mužská jména byla ve vokativní formě taktéž zakončena převážně koncovkami

- **-o:** jako např. *Fando (František)*, *Dáňo (Daniel)*, *Fildo (Filip)*,
- **-e:** *Honzine (Jan)*, *Tome (Tomáš)*, *Dejve (David)*,
- **-u:** *Boříku (Bořivoj)*, *Honzíku (Jan)*, *Ondrášku (Ondřej)*,
- **-y/-i:** *Luky (Lukáš)*, *Fany*, *Fanouši* (obojí **František**).

Zajímavý je taktéž poznatek, že obě pohlaví jsou nejčastěji oslovována formami zakončenými toutéž koncovkou, a to **-o**, která je pro vokativ typická. Zde se jedná o mužský vzor *předseda*, podle kterého se mužská hypokoristika zakončená v nominativu na **-a** skloňují.

8.3 Mimojazykové skutečnosti

Dalším důležitým faktorem ve tvoření hypokoristik jsou mimojazykové skutečnosti. Dršatová a Svobodová (1995)⁶⁰ míní, že rodinné prostředí důrazně ovlivňuje podobu hypokoristika, o němž tvrdí, že je „*průsečíkem nejrozličnějších sociálních a psychologických aspektů*." Lesáková (2005) zmiňuje jako příklad tradiční pojmenování potomků po generacích.⁶¹ Když se prvorozený syn vždy jmenuje např. **Karel**, pak je samozřejmě nutné od sebe odlišit děda, otce i syna. Když se nejmladšímu **Karlu** z rodiny bude celý život říkat *Karlíčku*, je možné, že z toho mohou pro něj vyplývat různé psychologické problémy. Může pro něj být těžší se osamostatnit a vydobýt si respekt v rodině.

Jak jsme již uvedli, expresivita je věcí individuální. Existují tu ale samozřejmě různé úzy, podle nichž bude většina lidí chápat *Karlíčka* jako meliorativně-deminutivní oslovení a *Karlos* spíše jako augmentativně-pejorativní. Obě tato rodná jména mohou samozřejmě vyjadřovat pouze jednu ze dvou vlastností, (např. pouze augmentativní, nikoliv pejorativní). Přesto však můžeme podle oslovování dětí v rodině zjistit, jaká je pozice dítěte v rodině, např. pro jakého rodiče je důležitější, jaký je jeho vztah se sourozenci atd. Také je zřejmé, že jinak bude jedinec oslovován prarodiči a jinak se mu bude říkat mezi kamarády ve škole.

Lesáková (2005) uvádí několik sociálních aspektů, které mohou ovlivňovat oslovování, se kterými se ztotožňujeme:

- a) **Oficiálnost a neoficiálnost komunikace,**
- b) **společenskou úroveň komunikantů,**
- c) **věk komunikantů,**
- d) **přítomnost nebo nepřítomnost pojmenovávaných osob.**⁶²

⁶⁰DRAŠATOVÁ, SVOBODOVÁ In: LESÁKOVÁ, Michaela, *Hypokoristické podoby rodných jmen žáků ve vybrané lokalitě*. Hradec Králové. 2005. s. 45. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové. Vedoucí práce Doc. PhDr. Svatopluk PASTYŘÍK, Ph. D.

⁶¹LESÁKOVÁ, Michaela, *Hypokoristické podoby rodných jmen žáků ve vybrané lokalitě*. Hradec Králové. 2005. s. 45. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové. Vedoucí práce Doc. PhDr. Svatopluk PASTYŘÍK, Ph. D.

⁶²LESÁKOVÁ, Michaela, *Hypokoristické podoby rodných jmen žáků ve vybrané lokalitě*. Hradec Králové. 2005. s. 45-49. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové. Vedoucí práce Doc. PhDr. Svatopluk PASTYŘÍK, Ph. D.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo v omezeném množství zmapovat a analyzovat hypokoristickou situaci v Pardubicích. Soustředili jsme se především na počty rodných jmen a na množství jejich hypokoristik. Díky práci vznikl onymický materiál, jehož zpracování představuje vhled do současné komunikace pardubických rodin a školní generace. Tvorba hypokoristik totiž, jak říká Pastyřík (2003), není omezována státní jazykovou politikou státu, a proto jsou hypokoristika schopna odrážet psychologické a sociologické vazby mezi členy rodiny i mezi spolužáky.⁶³ Práce přináší mj. soupis všech standardizovaných jmen a jejich hypokoristických forem, ukázkou hypokoristického slovníku, kterým chceme přispět do dalšího hypokoristického šetření. Nezanedbatelná část práce se taktéž soustředí na porovnání hypokoristik rodinných a sociabilních.

Při hledání odborných zdrojů, jsme byli odkázáni především na velmi přínosnou monografii Svatopluka Pastyříka: *Studie o současných hypokoristických podobách rodných jmen v češtině* (2003), na páté vydání publikace M. Knappové: *Jak se bude vaše dítě jmenovat* (2010), velmi cenným zdrojem informací se také stal *Encyklopedický slovník češtiny* (2003). Inspiraci jsme také nacházeli v několika bakalářských a diplomových pracích, které byly napsány v tomto tisíciletí. Z toho můžeme usuzovat, že studium hypokoristiky je v posledních letech populárnější a že, z části díky závěrečným pracím studentů z univerzit v celé republice, se hypokoristika bude moci zařadit mezi známé a uznávané lingvistické vědy. Doufáme, že se naše práce stane dalším impulzem a inspirací pro další hypokoristické šetření.

⁶³PASTYŘÍK, S., *Studie o současných hypokoristických podobách rodných jmen v češtině*. 1. vyd. Hradec Králové, Gaudeamus 2003, s.127. ISBN 80-7041-569-X.

Ověřování předem stanovených hypotéz

Již v úvodu naší práce jsme zmínili 3 hypotézy, jejichž ověřování bychom se rádi v závěru práce věnovali.

1. Nejvíce rodinných augmentativně-pejorativních hypokoristik zaznamenáme mezi sourozenci.

Jak již bylo řečeno, expresivita je vždy velmi subjektivní záležitostí. Na někoho může určitý hypokoristikon působit jako meliorativně-deminutivní, na jiného jako augmentativně-pejorativní.

Také jsme již zmiňovali, že česká hypokoristika jsou převážně tvořena za pomoci sufixů. Expresivitu některých nejčastějších jsme hodnotili v předchozích kapitolách bakalářské práce. Podle sufixů jsme stanovovali, zdali můžeme tento hypokoristikon považovat za augmentativně-pejorativní. Mezi sufixy tohoto typu nalezneme např. **-ina/-yna,-una, -ice, -uše** pro ženskou hypokoristiku, nebo **-áš, -an, -in** pro mužskou hypokoristiku.

Některé sufixy mohou tvořit jak ženské, tak mužské formy, jsou to takzvané obourodé sufixy. Příruční mluvnice zmiňuje další augmentativní sufixy: **-isko, -ák, -izna, -ajzna, -as, -oun, -our, -nda**, které však blíže nespecifikuje.⁶⁴

My jsme do seznamu hypokoristik zahrnuli i výrazy, o kterých by se jistě dalo polemizovat, např. příponu- **slav** u jména **Richard** - *Rikoslav*, kterou Slavičková popisuje jako neexpresivní příponu rodného jména, charakterizující vlastní jméno. My se však domníváme, že v dnešní době mají rodná jména tvořena tímto sufixem charakter spíše archaický. Proto lexikální forma vytvořená složením tohoto sufixu se slovním základem jiného rodného jména, které ve své standardizované podobě obsahuje sufix jiný, může vzbuzovat komičnost, popř. pejorativnost, obzvlášť když jej nalezneme v citově negativní situaci jako v našem onymickém materiálu. Do této skupiny jsme dále zahrnuli hypokoristikon *Káča*, také tuto formu nalezneme v citově negativní situaci a jak jsme již zmiňovali, můžeme jej vnímat jako augmentativně-pejorativní.

⁶⁴ŠLOSAR, Dušan. In: GREPL, Miroslav. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd 2., opr. [i.e. 3. vyd.]. Editor Petr Karlík, Marek Nekula, Zdenka Rusínová. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, 799 s. ISBN 978-80-7106-980-5.

Důležitým ukazatelem pejorativnosti tedy byla komunikační situace, dotazník byl totiž členěn na 3 komunikační situace, které byly označeny takto:

Jak tě oslovuje dotýčný:

- a) **když tě chválí / když ti chce dát najevo, že tě má rád,**
- b) **běžně,**
- c) **zlobíš-li / když je na tebe rozzlobený.**

Podle předpokladu se nejvíce augmentativně-pejorativních hypokoristik vyskytovalo ve třetí komunikační situaci, řídce pak (pouze ve dvou případech) v situaci druhé, v běžném oslovování.

Tabulka 15: Pejorativní hypokoristika a jejich výskyt na jednotlivých školách

GD			ZŠ W			ZŠ ZM		
Matka	Otec	Sourozenci	Matka	Otec	Sourozenci	Matka	Otec	Sourozenci
Klárina	Peggyna	Baruna	Lucina	Lucina	Lucin	Sašena	Talina	Lenina
Magduna	Kuboš	Martijana	Pepan	Lucina	Lucina	Elina		Talina
Elina		Pavluna	Pepan	Pepouš	Káča	Klárina		Honzin
Linduna		Madlena		Pepouš		Talina		Honzin
Markétice		Peggyna				Veruše		
Vilmule		Honzín				Lukyno		
		Rikoslav						
		Ondráš						
		Tomán						
		Vašan						

Největší počet augmentativně-pejorativních hypokoristik (17) se opravdu vyskytoval mezi sourozenci. V těsném závěsu ovšem nalezneme oslovování mateřské (15) a s nesrovnatelně nižším počtem pak otcovské (7).

Tento výsledek nás překvapil, a proto jsme se snažili přijít na psychologické řešení, proč matky používají augmentativně-pejorativní oslovení pro své ratolesti o tolik častěji než otcové?

Důvodem může být samozřejmě větší emocionalita žen, ženy mají větší potřebu měnit tvar jména dítěte, aby tím daly najevo změnu svých emocí. Také si dovolíme vyslovit

domněnku, že důvodem je uspořádání dnešní společnosti, kdy matka s dětmi obvykle tráví více času doma, a tudíž se s dětmi dostává do emocionálnějších situací. Např. psaní domácích úkolů.

Mezi ženskými sufíxy se nejčastěji vyskytovaly: **-ina/-yna** a **-una**. Mezi mužskými nalezneme v největší míře sufix **-an/án**, **-ouš** a **-in**. Poslední sufix však hodnotíme jako obourodý sufix, nalézáme jej totiž i v ženském hypokoristiku *Lucin* (**Lucii**).

2. Žáci ze ZŠ Waldorfská Pardubice budou mít nejneobvyklejší rodná jména.

Důvodem stanovení takové hypotézy byla naše zkušenost a také jistá specifická rodin, které mají zájem své dítě vzdělávat v alternativní škole. Je to samozřejmě pouhý předpoklad, nenašli jsme žádný výzkum zabývající se touto problematikou.

Nejvíce frekventovanými standardizovanými jmény celého zkoumání byly **Kateřina**, **Karolína** a **Tereza**, našli jsme celkem 5 respondentů od každého ze zmiňovaných jmen. Z těchto nejfrekventovanějších jmen objevíme mezi žačkami základní ZŠ W pouze jedno, a to **Kateřina**. Naopak jmen, která se vyskytovala pouze jednou, zde najdeme mnohem větší množství (více než 60%); patří mezi ně **Agáta**, **Andrea**, **Aneta**, **Anežka** atd. Mezi těmito jmény se na ZŠ W vyskytuje **Anežka**, **Bronislava**, **Nnenna** a **Sára**.

Pokud se ovšem budeme orientovat podle četnosti jmen v celé České republice, zjistíme, že **Nnenna** je v celé zemi jediná, a to právě v Pardubicích. **Anežek** najdeme 19825, **Bronislav** je pouze 3991 a **Sáru** nalezneme 12107x.⁶⁵ Pro potvrzení této hypotézy hovoří jméno **Nnenna**, která, jak jsme již zmínili, se v České republice vyskytuje pouze jedenkrát. Z této školy také snižuje průměr rodné jméno **Adrian**, kterých v ČR nalezneme 1373. Ovšem po **Nnenně** je druhým nejneobvyklejším jménem **Franziska**, respondent ze ZŠ ZM, **Franzisek** nalezneme v ČR pouze 38.

Rozdělili jsme tedy rodná jména podle škol, na kterých respondenti studují, a následně jsme porovnali jejich četnost v České republice. Celou tabulku nalezneme v příloze. Dále jsme stanovili jakousi *Obvyklost rodných jmen v celé zemi*, k tomuto výsledku jsme se

⁶⁵Ministerstvo vnitra České republiky, Odbor centrálních informačních systémů. *Četnost jmen a příjmení* [online]. 2015 [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/cetnost-jmen-a-prijmeni-722752.aspx>

dopracovali vydělením četností každého určitého rodného jména, četností všech rodných jmen respondentů dohromady. Z těchto hodnot jsme si vypočítali průměrnou hodnotu pro každou školu zvlášť, vytvořili jsme tedy tzv. *Průměrnou obvyklost rodných jmen pro jednotlivé školy*. Čím je tato hodnota menší, tím je celý vzorek jmen méně obvyklý, tzn. skládá se z neobvyklejších jmen. Výsledek těchto výpočtů však hovoří proti naší hypotéze.

Tabulka 16: Obvyklost rodných jmen na jednotlivých školách

Název školy	Průměrná obvyklost RJ
Gymnázium Pardubice Dašická	0,015986707
ZŠ Waldorfská Pardubice	0,023785839
ZŠ Závodu míru Pardubice	1,499765157

Naše hypotéza předpokládala, že nejneobvyklejší jména nalezneme na ZŠ W; ovšem nejmenší hodnota průměrné obvyklosti jmen je na GD, ZŠ W se nachází až na druhém místě.

Je zřejmé, že pro nezdar naší hypotézy hovoří malé množství respondentů, obzvlášť v ZŠ W. Bylo by ale jistě zajímavé se této problematice více věnovat a rozvinout ji ve větším počtu respondentů.

3. Oslovování celou standardizovanou formou rodného jména nalezneme mnohem více u chlapeckých jmen než u dívčích.

Pro zhodnocení této hypotézy bylo nutno sečíst všechna oslovení celým křestním jménem a porovnat pohlaví. Již z prostého součtu je jasné, že je hypotéza správná, jelikož, i když je chlapců pouze 44 z celkového počtu 114 respondentů, tzn. 38,6%, nalezneme zde 112 oslovení (pouze rodinných) celým křestním jménem. Dívek je oproti tomu 70 - 61,4% a oslovení celým křestním jménem najdeme 138x. Jako důvod můžeme znovu uvést menší emocionalitu mužů.

Tabulka 17: Oslovování celým rodným jménem

Pohlaví	Počet respondentů	Počet oslovení celým RJ
Dívky	70	138
Chlapci	44	112

SEZNAM LITERATURY

KNIŽNÍ PUBLIKACE

- [1] ČERMÁK, František. *Morfematika a slovtvorba češtiny*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, 287 s. ISBN 9788074221460.
- [2] DOSTÁLOVÁ, Alena. *Výrazy přejaté z angličtiny v současných časopisech pro mládež a jejich receptce*. Brno. 2010. 76 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce PhDr. Ivana Kolářová, CSc.
- [3] DLUHOŠOVÁ, Táňa. *Moderní čínština: pro nesinology*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011, 209 s. ISBN 978-80-244-2701-0.
- [4] HABERMANNOVÁ, Hana. *Rodná jména a jejich obměny v současné češtině – slovtvorba a socioonomastika*, Brno. 2009. 52 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Mgr. Michaela Boháčová, Ph.D.
- [5] KARLÍK, P. – NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J.: *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. 604 s.
- [6] GREPL, Miroslav. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd 2., opr. [i.e. 3. vyd.]. Editor Petr Karlík, Marek Nekula, Zdenka Rusínová. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, 799 s. ISBN 978-80-7106-980-5.
- [7] KNAPPOVÁ, Miloslava. *Jak se bude vaše dítě jmenovat?: původ, význam, pravopis, výskyt a obliba, kalendář : informace o jménech afrických a asijských*. Vyd. 5., přeprac. a dopl. Praha: Academia, 2010, 783 s. ISBN 978-80-200-1888-5.
- [8] KNAPPOVÁ, Miloslava. *Rodné jméno v jazyce a společnosti*. 1. vyd. Praha: Academia, 204 s. Studie a práce lingvistické. ISBN 80-200-0167-0.
- [9] KOPEČNÝ, František. *Průvodce našimi jmény*. 2., přeprac. a rozšíř. vyd. Praha: Academia, 1991, 259 s. ISBN 80-200-0016-x.

- [10] KORTÁNOVÁ, Iva. *Uliční názvosloví v Klatovech*. Plzeň. 2012. 60 s.
Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. PaedDr. Vedoucí práce Helena Chýlová
- [11] LESÁKOVÁ, Michaela, *Hypokoristické podoby rodných jmen žáků ve vybrané lokalitě*. Hradec Králové. 2005. 70 s. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové.
Vedoucí práce Doc. PhDr. Svatopluk PASTYŘÍK, Ph. D.
- [12] PASTYŘÍK, Svatopluk: *Hypokoristika a současný mluvený jazyk*. In :
K diferenciaci současného mluveného jazyka: [sborník prací z mezinárodní vědecké konference : (Ostrava, září 1994)]. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, 1994, 219 s.
Učební texty filozofické fakulty Ostravské univerzity. ISBN 80-7042-438-9.
- [13] PETRÁČKOVÁ, Věra, KRAUS, Jiří. *Akademický slovník cizích slov: I. díl, A-K*. 1. vyd. Praha: Academia, 1995b. 445 s. ISBN 80-200-0523-4
- [14] PLESKALOVÁ, Jana. *Hypokoristika v češtině*. In: Rusínová, E. (ed.):
Přednášky a besedy z XL. běhu LŠSS, Brno. 2007, s. 150-158.
- [15] PROUZOVÁ, Blanka. *Jazyková a onomastická analýza hypokoristik a její využití v praxi, Češtinář*. Hradec Králové. Gaudeamus. 2001-2002. č.2, 12. s. 43-46.
ISSN 1211-6874
- [16] SKALIČKA, Vladimír. *Typ češtiny*. 1. vydání. Praha: Slovanské nakladatelství, 1951, 96 s. Slovanské jazykovědné příručky.
- [17] SLAVÍČKOVÁ Eleonora - VÁCHA Jaroslav. *Retrogradní morfemický slovník češtiny: s připojenými inventárními slovníky českých morfémů kořenových, prefixálních a sufixálních*. 1. vyd. Praha: AKADEMIA, 1975. 645 s.
- [18] ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 974 s. ISBN 978-80-200-2205-9

- [19] VLASÁK, Lukáš. *Rodná jména vietnamských dětí narozených v České republice*. Praha. 2014. 67 s. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce PhDr. Milan Harvalík, PhD.
- [20] ZIMA, Jaroslav. *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: Československá akademie věd, 1961, 139 s.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

- [1] JANDORA, Pavel. *Naše jména* [online]. 2015 [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: <http://www.nasejmena.cz/nj/cetnost.php?id=80047&typ=jmeno>
- [2] FRIDRICHOVÁ, Radka (2014): *Reduplikace jako způsob vyjádření emocionality v současné francouzštině a její odraz v jazyce dětí a mládeže*, Lingvistika Praha 2014 [online]. 2014. [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: <http://lingvistikapraha.ff.cuni.cz/sbornik>
- [3] LAZAR, Jan. *À propos des hypocoristiques dans les pseudonymes en français tchaté*. In: *Romanica Cracoviensia* [online]. [cit. 2015-05-21]. 2013. ročník 13, číslo 1. s. 55. ISSN: 2084-3917. Dostupné z: <http://www.ejournals.eu/sj/index.php/RC/article/view/828>
- [4] Ministerstvo vnitra České republiky, Odbor centrálních informačních systémů. *Četnost jmen a příjmení* [online]. 2015 [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/cetnost-jmen-a-prijmeni-722752.aspx>
- [5] Oxford dictionaries: Language matters. *Oxford dictionaries* [online]. 2010 [cit. 2015-05-2]. Dostupné z: <http://www.oxforddictionaries.com>
- [6] REJZEK, Jiří. *K formální adaptaci anglicismů*. Naše řeč [online]. [cit. 2015-05-21]. 1993, vol. 76, no. 1. Dostupné z: <http://naserec.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=71064>

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Ženská rodná jména a počet jejich rodinných hypokoristik	32
Tabulka 2: Mužská rodná jména a počet jejich rodinných hypokoristik	32
Tabulka 3: Nejčastější rodinné sufixy ženských hypokoristik ve zkoumané oblasti a jejich počet	34
Tabulka 4: Nejčastější sufixy mužských hypokoristik ve zkoumané oblasti a jejich počet	35
Tabulka 5: Obourodé sufixy, jejich počet a příklady v obou pohlavích	36
Tabulka 6: Ženské sufixy s kladných citovým zabarvením	37
Tabulka 7: Ženské sufixy s neutrálním citovým zabarvením	37
Tabulka 8: Ženské sufixy se záporným citovým zabarvením	38
Tabulka 9: Ženská rodná jména a počet jejich sociabilních hypokoristik	40
Tabulka 10: Mužská rodná jména a počet jejich sociabilních hypokoristik	41
Tabulka 11: Suffixy tvořící ženská sociabilní hypokoristika a jejich počet	42
Tabulka 12: Suffixy tvořící mužská sociabilní hypokoristika a jejich počet	42
Tabulka 13: Rodná jména s nejvíce hypokoristickými podobami v rodinném prostředí	43
Tabulka 14: Rodná jména s nejvíce hypokoristickými podobami ve školním prostředí (tj. sociabilní)	43
Tabulka 15: Pejorativní hypokoristika a jejich výskyt na jednotlivých školách	49
Tabulka 16: Obvyklost rodných jmen na jednotlivých školách	51
Tabulka 17: Oslovování celým rodným jménem	51

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Celkový počet respondentů	29
Graf 2: Nejpoužívanější odvozovací sufixy ženských rodinných hypokoristik ve zkoumané oblasti	34
Graf 3: Nejpoužívanější odvozovací sufixy mužských rodinných hypokoristik ve zkoumané oblasti	35

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Dotazník hypokoristického výzkumu v oblasti Pardubice.....	57
Příloha 2: Abecední soupis mužských standardizovaných rodných jmen a jejich rodinných hypokoristik.....	59
Příloha 3: Abecední soupis ženských rodinných hypokoristických forem a jejich rodných jmen	60
Příloha 4: Abecední soupis mužských rodinných hypokoristických forem a jejich rodných jmen.....	61
Příloha 5: Abecední soupis ženských standardizovaných rodných jmen a jejich sociabilních hypokoristik.....	62
Příloha 6: Abecední soupis mužských standardizovaných rodných jmen a jejich sociabilních hypokoristik.....	63
Příloha 7: Abecední soupis ženských sociabilních hypokoristických forem a jejich rodných jmen	63
Příloha 8: Abecední soupis mužských sociabilních hypokoristických forem a jejich rodných jmen....	65
Příloha 9: Slovníkové zpracování hypokoristických podob některých mužských hypokoristik.....	66
Příloha 10: Tabulka četností rodných jmen na jednotlivých školách (příloha ke třetí hypotéze)	67

PŘÍLOHY

Příloha 1: Dotazník hypokoristického výzkumu v oblasti Pardubice

Dotazník hypokoristického výzkumu v oblasti Pardubice

Datum:

Jméno:

Příjmení (jen jsou-li tvé přezdívky tvořeny podle něj):

Ročník:

Škola:

1. Jakým tvarem tvého jména tě oslovuje tvoje maminka:

- a) když tě chválí:
- b) běžně:
- c) zlobíš-li:

př.:

- a) *Kubajz, Kubíku*
- b) *Kubo*
- c) *Jakube...*

2. Jakým tvarem tvého jména tě oslovuje tatínek:

- a) tě chválí:
- b) běžně:
- c) zlobíš-li:

3. Jakým tvarem tvého jména tě oslovují sourozenci (pokud máš):

- a) když ti chtějí dát najevo, že tě mají rádi:
- b) běžně:
- c) jsou-li na tebe rozzlobeni:

4. Jakým tvarem tvého jména tě oslovují spolužáci:

- a) když ti chtějí dát najevo, že tě mají rádi:
- b) běžně:
- c) jsou-li na tebe rozzlobeni:

Tabulka 18: Abecední soupis ženských standardizovaných rodných jmen a jejich rodinných hypokoristik

Adéla: Adélka, Aduška, Áďa, Ady

Agáta: Agátka, Agi

Alexandra: Sašenka, Saša, Sašena

Andrea: Andrejka, Endík, Andy, Andrej

Aneta: Anetka, Any, Áňa, Anet

Anežka: And'a, Aník, Anež, Áňa

Anna: Anička, Aňouch, Anča, Aňa

Barbora: Baru, Bára, Barča, Barunka, Bárulína, Baruna

Bronislava: Broňka, Broňa, Broník

Denisa: Deniska, Deni, Denča

Diana: Dianka, Dia

Eliška: Elinka, Elísek, Ela, Eli, Elizabeta, Elina

Ester: Esterka, Eťa

Franziska: Franzi

Johana: Johanka, Johouš, Johy, Johča

Kateřina: Kačí, Kát'a, Katka, Kačka, Kačenka, Kačena, Kačísek, Kateřinka, Káča, Kat'ou, Katy

Karolína: Karolínka, Kajásek, Kajísek, Kajunka, Kajuška, Kája, Kajka, Karoli

Klára: Klárča, Klárka, Klárina, Kája, Klářiš, Lálinka, Kájí

Kristýna: Týnča, Týna, Týnka

Lenka: Lenička, Leni, Lenina, Lendruv

Linda: Lin, Linduna

Lucie: Lucka, Lucina, Lulinka, Lucinka

Magdaléna: Magda, Magduna, Majda, Majdík, Magdalenka, Majdík, Majdalénka, Madlena, Majdina, Majdaléna

Markéta: Markét, Pegg, Peggy, Peggyna, Marky/Marki, Peggynka, Maky, Markétice, Markétka, Markulísek

Martina: Martijana, Mat'ka, Mart'a, Máťa

Michaela: Michalka, Míša, Michaelka, Mišpulína

Natálie: Nanyinka, Nany, Nája, Natálka, Nájinka, Naty, Tali, Talina, Talinka

Nicol: Nikoušek, Niky, Nikča, Nikinka

Nicole: Nikolka, Niky

Nnenna: Nnennynka, Nnenny

Pavla: Pája, Pavlínka, Pavluna, Páji

Pavlina: Pája

Sabina: Sabi

Sára: Sárinka, Sári

Simona: Simonka, Síma

Šárka: Šárinka, Šári

Tereza: Terinka, Terka, Teri, Terča, Téra

Valerie: Valinka, Vali, Valča, Valina

Veronika: Veru, Verča, Veruše

Vilma: Vilmuška, Vilmi, Vilmule

Zuzana: Zuzka, Zuzi, Zůzo/Zuzo, Zuzička, Zuzanka

Příloha 2: Abecední soupis mužských standardizovaných rodných jmen a jejich rodinných hypokoristik

Adam: Áďa

Adrian

Bořivoj: Bořík, Boříček

Daniel: Daník, Dáňa, Dáda

David: Davídek, Dáda, Dejv, Dejvid, Davidák

Dušan: Důša

Filip: Fífa, Filda, Filípek

František: Fanda, Fany, Fanoušek, Fanouš

Jakub: Kuba, Kubajz, Kuboš, Jakoubek

Jan: Honzík, Honzíno, Honza, Honzi, Hanys, Honzin, Honzíček

Josef: Pepa, Pepan, Pepouš

Lukáš: Lukášek, Luky, Lukyno

Marian: Mája

Matěj: Matafa, Mát'a

Michal: Míša

Ondřej: Ondrášek, Ondra, Ondřejek, Ondla, Ondráš

Pavel

Petr: Pét'a

Richard: Rišánek, Ríša, Rišáček, Ríšan, Riko, Rikoslav

Tomáš: Tomo, Tomulend, Tom, Tomík, Tomo, Tomášek

Václav: Vašek, Váša, Vašan

Vojtěch: Vojtík, Vojtí/i, Vojta, Vojtišek

Příloha 3: Abecední soupis ženských rodinných hypokoristických forem a jejich rodných jmen

Áďa (Adéla)	Elina (Eliška)	Lendruv (Lenka)
Adélka (Adéla)	Elinka (Eliška)	Leni (Lenka)
Aduška (Adéla)	Elísek (Eliška)	Lenička (Lenka)
Ady (Adéla)	Elizabeta	Lenina (Lenka)
Agátka (Agáta)	Endík (Andrea)	Lin (Linda)
Agi (Agáta)	Esterka (Ester)	Linduna (Linda)
Áňa (Aneta, Anežka)	Eťa (Ester)	Lucina (Lucie)
Anča (Anna)	Franzi (Franziska)	Lucinka (Lucie)
And'a (Anežka)	Johanka (Johana)	Lucka (Lucie)
Andrej (Andrea)	Johča (Johana)	Lulinka (Lucie)
Andrejka	Johouš (Johana)	Madlena (Magdaléna)
Andy (Andrea)	Johy (Johana)	Magda (Magdaléna)
Anet (Aneta)	Káča (Kateřina)	Magdalenka
Anetka (Aneta)	Kačena (Kateřina)	(Magdaléna)
Anež (Anežka)	Kačenka (Kateřina)	Magduna
Ani (Anna)	Kačí/i (Kateřina)	Majda (Magdaléna)
Anička (Anna)	Kačísek (Kateřina)	Majdalena (Magdaléna)
Aník (Anežka)	Kačka (Kateřina)	Majdalénka
Aňouch (Anna)	Kája (Karolína, Klára)	(Magdaléna)
Any (Aneta)	Kajásek (Karolína)	Majdík (Magdaléna)
Bára (Barbora)	Kájí (Klára)	Majdina (Magdaléna)
Barča (Barbora)	Kajísek (Karolína)	Maky (Markéta)
Baru (Barbora)	Kajka (Karolína)	Markét (Markéta)
Bárulína (Barbora)	Kajunka (Karolína)	Markétice (Markéta)
Baruna (Barbora)	Kajuška (Karolína)	Markétka (Markéta)
Barunka (Barbora)	Karoli (Karolína)	Markulísek (Markéta)
Broňa, Bróna	Karolínka	Marky/i (Markéta)
Broník (Bronislava)	Kát'a (Kateřina)	Mart'a (Martina)
Broňka (Bronislava)	Kateřinka	Martijana
Denča (Denisa)	Katka (Kateřina)	Mát'a (Martina)
Deni (Denisa)	Kat'ou (Kateřina)	Maťka (Martina)
Deniska (Denisa)	Katy (Kateřina)	Michaelka (Michaela)
Dia (Diana)	Klárča (Klára)	Michalka
Dianka (Diana)	Klárina (Klára)	Míša (Michaela)
Ela (Eliška)	Kláriš (Klára)	Mišpulína
Eli (Eliška)	Klárka (Klára)	Nája (Natálie)
	Lálinka (Klára)	Nájinka (Natálie)

Nany (Natálie)	Peggynka	Týna (Kristýna)
Nanyinka (Natálie)	Sabi (Sabina)	Týnča (Kristýna)
Natálka (Natálie)	Sári (Sára)	Týnka (Kristýna)
Naty (Natálie)	Sárinka (Sára)	Valča (Valerie)
Nikča (Nicol)	Saša (Alexandra)	Vali (Valerie)
Nikinka (Nicol)	Sašena (Alexandra)	Valina (Valerie)
Nikolka (Nicol, Nicole)	Sašenka (Alexandra)	Valinka (Valerie)
Nikoušek (Nicole)	Síma (Simona)	Verča (Veronika)
Niky (Nicole)	Simonka (Simona)	Veru (Veronika)
Nnenny (Nnenna)	Šári (Šárka)	Veruše (Veronika)
Nnennynka (Nnenna)	Šárinka (Šárka)	Vilmi (Vilma)
Pája (Pavčina, Pavla)	Tali/Táli (Natálie)	Vilmule (Vilma)
Páji (Pavla)	Talina (Natálie)	Vilmuška
Pavla (Pavčina)	Talinka (Natálie)	Zůza/Zuza (Zuzana)
Pavlinka (Pavla)	Téra (Tereza)	Zuzanka (Zuzana)
Pavluna (Pavla)	Terča (Tereza)	Zuzi (Zuzana)
Pegg (Markéta)	Teri (Tereza)	Zuzička (Zuzana)
Peggy (Markéta)	Terinka (Tereza)	Zuzka (Zuzana)
Peggyna (Markéta)	Terka (Tereza)	

Příloha 4: Abecední soupis mužských rodinných hypokoristických forem a jejich rodných jmen

Áďa (Adam)	Honzin (Jan)	Pepouš (Josef)
Boříček (Bořivoj)	Honzíno (Jan)	Pět'a (Petr)
Bořík (Bořivoj)	Jakoubek (Jakub)	Riko (Richard)
Dáda (Daniel)	Kubajz (Jakub)	Rikoslav (Richard)
Dáňa (Daniel)	Kubo (Jakub)	Ríša (Richard)
Daník (Daniel)	Kuboš (Jakub)	Rišáček (Richard)
Davidák (David)	Lukášek (Lukáš)	Ríšan (Richard)
Davídek (David)	Luky (Lukáš)	Rišánek (Richard)
Dejvid (David)	Lukyno (Lukáš)	Tom (Tomáš)
Důša (Dušan)	Mája (Marian)	Tomášek (Tomáš)
Fanda (František)	Mat'a (Matěj)	Tomík (Tomáš)
Fanouš (František)	Matafa (Matěj)	Tomo (Tomáš)
Fanoušek (František)	Míša (Michal)	Tomulend (Tomáš)
Fany (František)	Ondla (Ondřej)	Váša (Václav)
Fífa (Filip)	Ondra (Ondřej)	Vašan (Václav)
Filda (Filip)	Ondráš (Ondřej)	Vašek (Václav)
Filípek (Filip)	Ondrášek (Ondřej)	Vojti/i (Vojtěch)
Hanys (Jan)	Ondřejek (Ondřej)	Vojtík (Vojtěch)
Honza (Jan)	Pepan (Josef)	Vojtišek (Vojtěch)
Honzík (Jan)	Pepo (Josef)	

Příloha 5: Abecední soupis ženských standardizovaných rodných jmen a jejich sociabilních hypokoristik

Adéla: Ad'a, Ady

Agáta: Agi

Alexandra: Saša, Sašena, Sašenka

Aneta: Anet, Anetka

Anna: Ani, Anička

Barbora: Bára, Baru, Baruna

Bronislava: Broňa, Broni

Denisa: Denča, Deniska, Dídí

Diana: Dia

Eliška: Eli, Elina, Elísek, Elza

Ester: Esterka

Franziska: Franzi

Johana: Johanka, Johča

Karolína: Kája, Kajunka, Kajuška

Kateřina: Káč, Kačena, Kačí, Kát'a

Klára: Klárina, Klárka, Kláry

Kristýna: Týna

Lenka: Lendruv, Leni

Lucie: Luci, Lucka

Magdalena: Magda, Majda, Majdaléna, Majdička, Majdina

Markéta: Maky, Makyna, Markét, Markétka, Marki

Martina: Mart'a

Michaela: Michalka, Míša, Mišpulína

Natálie: Natála, Natálka, Natka, Tali, Naty

Nicol: Niky

Nicole: Nikola, Niky

Nnenna: Nnennynka, Nnnenny

Pavla: Pája

Pavlína: Pája, Pājuška

Sabina: Sabča, Sabinka

Sára: Sári

Simona: Síma

Šárka: Šári

Tereza: Teri, Terina

Veronika: Verča, Veru

Vilma: Vilmi

Zuzana: Záza, Zázka, Zuza, Zuzanka, Zuzi, Zuzka

Příloha 6: Abecední soupis mužských standardizovaných rodných jmen a jejich sociabilních hypokoristik

Adam: Aduš

Bořivoj: Bořek, Bořmen

David: Dáda, Dejv

Dušan: Duša, Dušáša

František: Fany

Filip: Fíla

Jakub: Kuba

Jan: Honza, Honzíček, Honzin

Josef: Pepa

Lukáš: Lukášek, Luky

Marian: Mari

Michal: Míša

Ondřej: Ondla, Ondra

Richard: Ríša, Ríšáček

Tomáš: Tom

Václav: Vašek

Vojtěch: Vojta, Vojtík

Příloha 7: Abecední soupis ženských sociabilních hypokoristických forem a jejich rodných jmen

Áďa (Adéla)

Adélka (Adéla)

Aduška (Adéla)

Ady (Adéla)

Agátka (Agáta)

Agi (Agáta)

Áňa (Aneta, Anežka)

Anča (Anna)

And'a (Anežka)

Andrej (Andrea)

Andrejka

Andy (Andrea)

Anet (Aneta)

Anetka (Aneta)

Anež (Anežka)

Ani (Anna)

Anička (Anna)

Aník (Anežka)

Aňouch (Anna)	Karolínka	Mišpulína
Any (Aneta)	Káta (Kateřina)	Nája (Natálie)
Bára (Barbora)	Kateřinka	Nájinka (Natálie)
Barča (Barbora)	Katka (Kateřina)	Nany (Natálie)
Baru (Barbora)	Kaťou (Kateřina)	Nanyňka (Natálie)
Bárulína (Barbora)	Klárča (Klára)	Natálka (Natálie)
Baruna (Barbora)	Klárina (Klára)	Naty (Natálie)
Barunka (Barbora)	Kláriš (Klára)	Nikinka (Nikol)
Broňa, Bróňa	Klárka (Klára)	Nikol (Nicole)
Broník (Bronislava)	Lálínka (Klára)	Nikolka (Nicol, Nicole)
Broňka (Bronislava)	Lendruv (Lenka)	Nikoušek (Nicole)
Denča (Denisa)	Leni (Lenka)	Niky (Nicole)
Deni (Denisa)	Lenička (Lenka)	Nnenny (Nnenna)
Deniska (Denisa)	Lenina (Lenka)	Nnennynka (Nnenna)
Dia (Diana)	Lin (Linda)	Pája (Pavĺína, Pavla)
Dianka (Diana)	Linduna (Linda)	Páji (Pavla)
Ela (Eliška)	Lucina (Lucie)	Pavla (Pavĺína)
Eli (Eliška)	Lucinka (Lucie)	Pavĺínka (Pavla)
Elina (Eliška)	Lucka (Lucie)	Pavluna (Pavla)
Elinka (Eliška)	Lulinka (Lucie)	Pegg (Markéta)
Elísek (Eliška)	Madlena (Magdaléna)	Peggy (Markéta)
Elizabeta	Magda (Magdaléna)	Peggyna (Markéta)
Endík (Andrea)	Magdalenka	Peggynka
Esterka (Ester)	(Magdaléna)	Sabi (Sabina)
Eťa (Ester)	Magduna	Sári (Sára)
Franzi (Franziska)	Majda (Magdaléna)	Sárinka (Sára)
Johanka (Johana)	Majdalena (Magdaléna)	Sašena (Alexandra)
Johča (Johana)	Majdalénka	Sašenka (Alexandra)
Johouš (Johana)	(Magdaléna)	Síma (Simona)
Johy (Johana)	Majdík (Magdaléna)	Simonka (Simona)
Káča (Kateřina)	Majdina (Magdaléna)	Šári (Šárka)
Kačena (Kateřina)	Maky (Markéta)	Šárinka (Šárka)
Kačenka (Kateřina)	Markét (Markéta)	Tali/Táli (Natálie)
Kačí/i (Kateřina)	Markétice (Markéta)	Talina (Natálie)
Kačísek (Kateřina)	Markétka (Markéta)	Talinka (Natálie)
Kačka (Kateřina)	Markulísek (Markéta)	Téra (Tereza)
Kája (Karolína, Klára)	Marky/i (Markéta)	Terča (Tereza)
Kajásek (Karolína)	Mart'a (Martina)	Teri (Tereza)
Kájí (Klára)	Martijana	Terinka (Tereza)
Kajísek (Karolína)	Mát'a (Martina)	Terka (Tereza)
Kajka (Karolína)	Mat'ka (Martina)	Týna (Kristýna)
Kajunka (Karolína)	Michaelka (Michaela)	Týňča (Kristýna)
Kajuška (Karolína)	Michalka	Týňka (Kristýna)
Karoli (Karolína)	Míša (Michaela)	Valča (Valerie)

Vali (Valerie)	Veruše (Veronika)	Zuzanka (Zuzana)
Valina (Valerie)	Vilmi (Vilma)	Zuzi (Zuzana)
Valinka (Valerie)	Vilmule (Vilma)	Zuzička (Zuzana)
Verča (Veronika)	Vilmuška	Zuzka (Zuzana)
Veru (Veronika)	Zůza/Zuza (Zuzana)	

Příloha 8: Abecední soupis mužských sociabilních hypokoristických forem a jejich rodných jmen

Aduš (Adam)	Kuba (Jakub)	Ondla (Ondřej)
Bořek (Bořivoj)	Honza (Jan)	Ondra (Ondřej)
Bořmen (Bořivoj)	Honzíček (Jan)	Ríša (Richard)
Dáda (David)	Honzin (Jan)	Ríšáček (Richard)
Dejv (David)	Pepa (Josef)	Tom (Tomáš)
Důša (Dušan)	Lukášek (Lukáš)	Vašek (Václav)
Dušáša (Dušan)	Luky (Jan)	Vojta (Vojtěch)
Fany (František)	Mari (Marian)	Vojtík (Vojtěch)
Fíla (Filip)	Míša (Michal)	

Příloha 9: Slovníkové zpracování hypokoristických podob některých mužských hypokoristik

- Áď'a (Adam):** 1. ZŠ; 2. PU; 3. 0+Zzkrác+S-Kz-0; 4. ZKR+ODVp: Áď+a
- Boříček (Bořivoj):** 1. ZŠ; 2. PU; 3. 0+Zzkrác+Smd 4. ZKR+ODVp: Boř+íček
- Bořík (Bořivoj):** 1. ZŠ; 2. PU; 3. 0+Zzkrác+Smd ; 4. ZKR+ODVp: Boř+ík
- Dáda (Daniel):** 1. ZŠ; 2. PU; 3. 0+Zzkrác+S+Vz-0; 4. ZDV: Dá+da
- Dáňa (Daniel):** 1. ZŠ; 2. PU; 3. 0+Zzkrác+S+Vz-0; 4. ZKR+ODVp: Dá+ňa
- Daník (Daniel):** 1. ZŠ; 2. PU; 3. 0+Zzkác+S+Smd 4. ZKR+ODVp: Dan+ík
- David'ák (David):** 1. 2. PU; 3. 0-0+Sap-0-0;ODVp:David'+ák
- Davídek (David):** 1. ZŠ; 2. PU; 3. 0-Zzkrác+Smd-0-0; 4. ODVp: Davíd+ek
- Dejvid (David):** 1. ZŠ; 2. PU 3. 1
- Důša (Dušan):** 1. ZŠ; 2. PU; 3. 0+Zzkrác+S+Vz-0; 4. ZKR+ODVp: Důš+a
- Fanda (František):** 1. ZŠ; 2. PU; 3. 0-Zzkrác+S-0-0; 4. ZKR+ODVp: Fan+da
- Fanouš (František):** 1. ZŠ; 2. PU; 3. 0-Zzkác+S-0-0; 4. ZKR+ODVp: Fan+ouš
- Fanoušek (František):** 1. ZŠ; 2. PU; 3. 0-Zzkrác+Smd-0-0; 4. ZKR+ODVp:
Fan+oušek
- Fany (František):** 1. ZŠ; 2. PU; 3. 0-Zzkrác+Smd-0-0; 4. ZKR+ODVp: Fan+y
- Fífa (Filip):** 1. GYM; 2. PU; 3. 0-Zzkrác+S+Vz-0; 4. ZKR+ODVp: Fí+fa
- Filda (Filip):** 1. ZŠ; 2. PU; 3. 0-Zzkrác+S-0-0; 4. ZKR+ODVp: Fil+da
- Filípek (Filip):** 1. ZŠ; 2. PU; 3. 0-0+Smd-Vz-0; 4. ODVp: Filíp+ek

Příloha 10: Tabulka četností rodných jmen na jednotlivých školách (příloha ke třetí hypotéze)

GYMNÁZIUM PARDUBICE DAŠICKÁ

RJ	Četnost RJ v ČR	Obvyklost RJ v ČR
Vilma	1759	0,00047135
Nicole	2030	0,000543969
Nicol	2683	0,00071895
Agáta	2959	0,000792908
Ester	3629	0,000972444
Johana	4053	0,001086061
Linda	7526	0,002016703
Sabina	10373	0,002779599
Magdalena	10649	0,002853557
Richard	19904	0,005333572
Aneta	28392	0,007608057
Simona	29230	0,007832612
Natalie	30915	0,008284133
Karolína	34638	0,009281766
Pavčina	35861	0,009609487
Klára	38075	0,010202761
Šárka	38159	0,01022527
Pavla	42056	0,011269529
Filip	47098	0,012620608
Vojtěch	50172	0,013444332
Barbora	55312	0,014821671
Eliška	57617	0,01543933
Daniel	58435	0,015658525
Markéta	59167	0,015854675
Ondřej	73179	0,019609398
Tereza	79812	0,021386809
Martina	81230	0,021766783
Veronika	87035	0,023322319
David	98323	0,026347106
Lukáš	100158	0,026838822
Jakub	102449	0,027452729
Kateřina	116796	0,03129722
Václav	127403	0,034139523
Anna	137256	0,036779781
Tomáš	178680	0,047879956
Jan	294737	0,07897915
PRŮMĚRNÁ ČETNOST		0,015986707

ZŠ WALDORFSKÁ PARDUBICE

RJ	Četnost RJ v ČR	Obvyklost RJ v ČR
Nnenna	1	2,67965E-07
Adrian	1373	0,000367916
Bronislava	3991	0,001069448
Marian	5387	0,001443527
Sára	12107	0,00324425
Anežka	19825	0,005312403
Natálie	30915	0,008284133
Karolína	34638	0,009281766
Pavla	42056	0,011269529
Eliška	57617	0,01543933
Ondřej	73179	0,019609398
David	98323	0,026347106
Lucie	110308	0,029558665
Kateřina	116796	0,03129722
Pavel	202677	0,054310308
Josef	221125	0,059253723
Petr	272711	0,073076957
Jan	294737	0,07897915
PRŮMĚRNÁ ČETNOST		0,023785839

ZŠ ZÁVODU MÍRU PARDUBICE

RJ	Četnost RJ v ČR	Obvyklost RJ v ČR
Franziska	38	1,01827E-05
Bořivoj	1700	0,00045554
Valerie	3999	0,001071591
Diana	4227	0,001132687
Dušan	15125	0,004052968
Denisa	25802	0,006914029
Natálie	30915	0,008284133
Karolína	34638	0,009281766
Matěj	35349	0,009472289
Klára	38075	0,010202761
Andrea	40766	0,010923854
Adéla	42080	0,01127596
Filip	47098	0,012620608

Kristýna	49397	0,013236659
Eliška	57617	0,01543933
Daniel	58435	0,015658525
Markéta	59167	0,015854675
Zuzana	60476	0,016205441
Michaela	77982	45,87176471
Tereza	79812	0,021386809
Veronika	87035	0,023322319
Lukáš	100158	0,026838822
Jakub	102449	0,027452729
Lucie	110308	0,029558665
Kateřina	116796	0,03129722
Lenka	118881	0,031855927
Michal	122082	0,032713683
František	128748	0,034499936
Tomáš	178680	0,047879956
Petr	272711	0,073076957
Jan	294737	0,07897915
PRŮMĚRNÁ ČETNOST		1,499765157